

СЕКЦІЯ 6
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ
ПРАКТИК В УМОВАХ ВІЙНИ
І ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Модератор секції: Ольга Венгер, кандидат політичних наук, доцентка,
доцентка кафедри управління та адміністрування ІННІ ім. Ю. М. Потебні ЗНУ
DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-576-4-6>

УДК 304.3:004.7(477)

БОДНАР КСЕНІЯ,

к. філос. н., доцент
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
E-mail: bodnarka@ukr.net

АНДРІАНОВ АНТОН,

аспірант кафедри ЮНЕСКО з наукової освіти,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
E-mail: andrianov.anton@ukr.net

ГЛОБАЛЬНА БЕЗПЕКА:
УНИКНЕННЯ ЕКЗИСТЕНЦІЙНИХ РИЗИКІВ
ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ВИМОГА ТРАНСГУМАНІЗМУ

Питання глобальної безпеки в світлі трансгуманізму підкреслює пріоритетність уникнення катастроф, здатних знищити людство або назавжди обмежити його потенціал. Нік Бостром, який активно розробляє трансгуманістичний дискурс стверджує, що хоча будь-які грандіозні проекти, включно з трансгуманістичним і його альтернативами, неминуче супроводжуються ризиками, помилками та локальними катастрофами. Тобто, в будь-якому випадку, на шляху до реалізації масштабного прориву існує особливий клас загроз, яких необхідно уникати будь-якою ціною. В його теорії саме такими є екзистенційні ризики, які він визначає як небезпеки, наслідком яких може стати повне вимирання розумного життя на Землі або перманентне, радикальне обмеження його майбутнього розвитку.

«Екзистенційний ризик – ризик, при якому несприятливий результат або знищить розумне життя, що зародилося на Землі, або назавжди і різко обмежить її потенціал» [2, с. 12].

Ключовим тут є визначення змісту екзистенційного ризику: це не просто глобальна катастрофа (наприклад, ядерна війна чи чергова пандемія з мільйонами жертв або будь-яке інше явище про яке Нік Бостром говорить в роботі «Глобальні катастрофічні ризики» [4]), а подія, що знищує можливий потенціал цивілізації: закладений еволюцією план подальшого прогресу, досягнення постлюдських станів та розвиток в якості «надлюдини». Для трансгуманізму, основна цінність якого полягає в радикальному розширенні людських можливостей (подолання старіння, хвороб, когнітивних обмежень, злиття з технологіями), екзистенційна катастрофа є абсолютним провалом: якщо розумне життя зникне або буде назавжди «замкнене» в примітивному стані (яким, до речі, і є сьогоденне існування), усі трансгуманістичні цілі стають неможливими.

Саме тому, глобальна безпека проголошується найфундаментальнішою і незаперечною вимогою трансгуманістичного проекту. Вона стоїть вище за всі інші пріоритети, будь-то свобода морфологічних змін, індивідуальне фізичне чи інтелектуальне вдосконалення завдяки біотехнологіям тощо. В оптиці цього глобальне убезпечення набуває онтологічного характеру: спочатку необхідно гарантувати саме існування і потенціал суб'єкта (людини чи пост-людини), а вже потім говорити про його трансформацію. В даному аспекті можна помітити як парадокс трансгуманізму, адже варто погодитися, що рух, який орієнтований на радикальні зміни, починає вимагати максимальної обережності, так і його гуманістичний характер. Щодо крайнього, то самі технології, що прагнуть прогресивного зсуву (ШІ, нанотехнології, біоінженерія) і виявляються джерелом потенційних екзистенційних ризиків, стримуються, задля збереження життя, чим власне і визнають його ціннісну першість. «У випадку виживання людської раси, априорні прогнози можуть базуватися на ваших оцінках ризику того, що ми будемо знищені внаслідок ядерної війни, біологічної війни, самовідтворюваних наномашин, падіння метеорита тощо. У випадку вашої власної тривалості життя, вам слід врахувати такі фактори, як середня тривалість людського життя, стан вашого здоров'я та будь-які небезпеки у вашому середовищі, які можуть спричинити вашу загибель, перш ніж ви закінчите статтю. Виходячи з таких міркувань, ймовірність того, що ви помрете протягом наступних півгодини, ймовірно, повинна здаватися вам надзвичайно малою. Якщо так, то навіть значна зміна ймовірності, не повинна змушувати вас очікувати смерті, перш ніж ви досягнете останнього рядка» [3, с. 112].

У праці «Суперінтелект. Стратегії і небезпеки розвитку розумних машин» Нік Бостром [1] розвиває ідею глобальної безпеки та в якості ілюстрації потенційної загрози обирає штучний інтелект. Штучний інтелект дійсно має серйозний потенціал для того аби кардинально покращити життя людини, спростити її повсякденність, усунути безліч функціональних проблем і відкрити нові горизонти розвитку. Водночас він несе серйозну загрозу для існування людського виду, особливо, якщо його розвиток вийде з-під контролю. Щоб уникнути катастрофічних наслідків, дослідник пропонує створення такого суперінтелекту (штучного інтелекту, але який перевершує людський у всіх аспектах), який би повністю поділяв людські цінності та етичні принципи. У цьому процесі ініціатива повністю належить людині: саме людина може стати творцем такої машини, а не навпаки, тож лише на ній лежить вся відповідальність (або ж в термінології Ніка Бострома «унікальна перевага»), яка полягає в можливості заздалегідь спроектувати безпечні механізми контролю.

Тож технологічна могутність сучасності вимагає нового етичного імперативу «піклуватися про буття», для того аби майбутнє взагалі було можливим. Глобальна безпека тут виступає не як другорядне питання, а як умова можливості всього трансгуманістичного бачення.

Список використаних джерел:

1. Бостром Н. Суперінтелект. Стратегії і небезпеки розвитку розумних машин. Київ : Наш Формат, 2020. 480 с.
2. Bostrom N. Transhumanist Values. *Journal of Philosophical Research*. 2005. 30. Pp. 3–14.
3. Bostrom N. Anthropic Bias: Observation Selection Effects in Science and Philosophy (Studies in Philosophy). New York : Routledge, 2002. 240 p.
4. Bostrom N. Global Catastrophic Risks Paperback, Oxford University Press, 2011. 560 p.

ВЛАСОВА ЛІЛІЯ,

Державний торговельно-економічний університет

E-mail: liliya2003vlasova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5698-9734>

МІХАЙЛУЦА ОЛЕНА,

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні

Запорізького національного університету

E-mail: elenamikhaylutsa7@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2935-7997>

**ЦИФРОВА АДАПТАЦІЯ РУТИННИХ ПРАКТИК:
РОЛЬ АІ-ПЛАТФОРМ У ВІДНОВЛЕННІ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ
ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Актуальність даного дослідження зумовлена значним загостренням психологічних порушень, зокрема розладу дефіциту уваги та гіперактивності (РДУГ), обсесивно-компульсивного розладу (ОКР) та пост-травматичного стресового розладу (ПТСР), безпосередньо спричиненим військовим конфліктом та хронічним стресом. Ця обставина критично ускладнює виконання рутинних повсякденних справ, знижуючи загальну якість життя та соціальну функціональність. Метою роботи є систематизація та глибокий аналіз ефективності доступних цифрових та поведінкових методик, які можуть бути імплементовані для оперативного полегшення функціонування осіб із зазначеними розладами та розробка багатофункціональної веб-платформи для автоматизованої персоналізації протоколів самодопомоги в межах парадигми цифрової психічної охорони здоров'я (Digital Mental Health).

Полегшення симптомів РДУГ ґрунтується на компенсації порушень виконавчих функцій, які включають планування, робочу пам'ять та саморегуляцію [1]. Використання додатків-планувальників (наприклад, Todoist) розглядається як інструмент зовнішньої допоміжної пам'яті (external scaffolding). Це дозволяє не лише систематизувати задачі, а й контролювати фактичні часові витрати, що є критично важливим для осіб з РДУГ, які часто недооцінюють час, необхідний для виконання завдань. Методика Бодідаблінгу використовує ефект соціальної фасилітації, коли присутність іншої особи (навіть віртуальна, через відеоплатформи на кшталт Discord) підвищує концентрацію уваги та знижує рівень прокрастинації.

Цей механізм пояснюється підвищеною відповідальністю та активацією уваги в присутності «спостерігача». Для регуляції надмірно збудженої нервової системи та підвищення зосередженості застосовують практики майндфулнес та йоги. Цифрові застосунки (наприклад, Тиша, Fitify Yoga) забезпечують структурований доступ до цих практик, спрямованих на покращення концентрації та зниження рівня тривожності через активацію парасимпатичної нервової системи. Численні дослідження вказують на кореляцію між дефіцитом мікроелементів та незамінних жирних кислот і тяжкістю симптомів РДУГ [3]. Використання додатків для ведення харчового щоденника дозволяє індивідуально відстежити кореляцію між дієтою та симптомами, підтримуючи обґрунтовані нутрицевтичні інтервенції.

Для осіб із ПТСР першочерговим завданням є відновлення відчуття контролю та безпеки через стабілізацію навколишнього середовища та внутрішнього стану. Життєво важливою є підтримка стабільної рутини (робота, побут, соціальні контакти), оскільки передбачуваність рутинних процесів протидіє хаосу та гіперзбудженню, характерним для ПТСР. Це включає уникнення тригерів (наприклад, обмеження постійного споживання ретравматизуючих новин) та проактивне редагування середовища (наприклад, звернення по допомогу для зменшення шуму). Критичне значення має проактивний пошук соціальної підтримки через родину або спеціалізовані групи підтримки. Соціальна інтеграція сприяє валідації травматичного досвіду та є буфером проти ізоляції. Категорично забороняється самолікування психоактивними речовинами (алкоголь, наркотики). Хоча вони можуть давати тимчасове суб'єктивне полегшення, у довгостроковій перспективі вони лише маскують симптоми та ускладнюють процес одужання, перешкоджаючи обробці травматичних спогадів [2].

Існує нагальна потреба у створенні спеціалізованої веб-платформи, яка б забезпечила систематизацію доказових методик самопомоги. Платформа має бути розроблена як інтегрований цифровий інструмент, що підтримує принципи доказової практики (Evidence-Based Practice, EBP) у сфері психокорекції. Ключовим елементом є база знань (Knowledge Base), яка повинна забезпечувати систематизацію методик відповідно до Міжнародної класифікації хвороб (МКХ-11/DSM-5) за типом розладу (РДУГ, ОКР, ПТСР) та категоріями інтервенцій (когнітивно-поведінкові, нейробиологічні, нутрицевтичні). Кожна методика має супроводжуватися резюме наукового обґрунтування, посиланнями на рецензовані дослідження та чіткими протоколами імплементації.

Необхідною вимогою є забезпечення динамічної персоналізації рекомендацій та об'єктивізації суб'єктивних симптомів. Функціонал має дозволяти користувачеві створювати персональні протоколи самопомоги на основі

його клінічного профілю та пріоритетних цілей (наприклад, зниження прокрастинації або зменшення частоти нав'язливих думок). Вбудований механізм синхронізації з календарем та функція трекінгу фактичних часових витрат на виконання завдань (критично для РДУГ), що виступає як зовнішній механізм регуляції (external regulation mechanism) виконавчих функцій. Забезпечення можливості кількісної фіксації виконання протоколів та якісного моніторингу інтенсивності симптомів за стандартизованими суб'єктивними шкалами. Генерація аналітичних звітів та графіків, що візуалізують кореляцію між впровадженими інтервенціями та траєкторією зміни симптомів, сприяючи індивідуальній емпіричній валідації ефективності методик.

Ключова функція платформи полягає у використанні колективного досвіду для поліпшення рекомендацій. Замість традиційних коментарів, необхідно впровадити механізм структурованого рейтингування методик, що включає оцінку суб'єктивної ефективності та опис адаптаційних модифікацій під індивідуальні потреби. На основі анонімізованого аналізу великих масивів даних (високі рейтинги ефективності, тривалість використання) необхідно впровадити базові алгоритми машинного навчання (ML). Ці алгоритми мають ідентифікувати найбільш статистично успішні та легкі для інтеграції протоколи для користувачів із подібними клінічними патернами, забезпечуючи прескриптивну адаптацію рекомендацій у реальному часі. Забезпечення функціоналу анонімних тематичних груп підтримки з обов'язковою модерацією контенту для фільтрації інформації, що суперечить науковим даним або становить ризик (наприклад, просування небезпечного самолікування).

Розробка платформи вимагає суворого дотримання етичних норм та вимог конфіденційності: забезпечення найвищого рівня анонімності користувачів та відповідності міжнародним стандартам захисту медичних даних (наприклад, HIPAA-compliant design principles).

Отже, ефективне полегшення симптомів психологічних порушень потребує комплексного, мультимодального підходу, де програмне забезпечення виступає допоміжним інструментом і не замінює професійну психотерапію. Ключова інновація цифрової платформи полягає у механізмі структурованого зворотного зв'язку, який забезпечує колективну емпіричну валідацію методик. Це дає змогу впроваджувати алгоритми машинного навчання (ML) для ідентифікації найбільш статистично успішних та легких для інтеграції протоколів, здійснюючи динамічну (автоматизовану) персоналізацію рекомендацій і підвищуючи їхню інкрементальну ефективність відповідно до індивідуальних клінічних потреб користувачів.

Список використаних джерел:

1. Надь Б. Що таке РДУГ у дорослих, які його симптоми, хто діагностує, чому виникає, як лікують – ГМКА – Global Medical Knowledge Alliance. *Global Medical Knowledge Alliance: Home – ГМКА – Global Medical Knowledge Alliance*. URL: <https://gmka.org/uk/articles/rdug-u-doroslikh-scho-vazhlivo-znati-pro-simptomi-diagnostiku-likuvannya-ta-adaptatsiyu/> (дата звернення: 15.11.2025).
2. Як боротися з посттравматичним стресовим розладом? Блоги БДМУ. *БДМУ Головна сторінка*. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/yak-borotysya-z-posttravmatychnym-stresovym-rozladom/> (дата звернення: 15.11.2025).
3. Lange K. W. Micronutrients and diets in the treatment of attentiondeficit/hyperactivity disorder: chances and pitfalls. *Front. Psychiatry* 11:102. 2020. DOI: 10.3389/fpsyt.2020.00102.

УДК 913:79+502/504+33-339(477.7)/9

ГАРБАР ГАЛИНА,

д. філос. н.,

професор кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу,

Миколаївський національний аграрний університет

E-mail: garbargalina12@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4750-3361>

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ПРАКТИК ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА СТРАТЕГІЯХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Сучасні виклики, пов'язані з повномасштабною війною, спричинили глибоку трансформацію туристичної індустрії України, зокрема її ключового сегмента – зеленого туризму. Війна порушила традиційні туристичні маршрути, змінила поведінкові моделі туристів і локальних громад, актуалізувала питання безпеки, стійкості, культурної ідентичності та екологічної відповідальності. Водночас у цих умовах цифровізація стала не просто технологічним трендом, а стратегічним інструментом виживання та адаптації туристичних практик. Цифрові платформи, мобільні додатки, GIS-навігація, VR/AR-технології та онлайн-комунікація забезпечили можливість продовження туристичних ініціатив навіть у зонах підвищеного ризику, відкрили нові форми культурної взаємодії та популяризації локальної спадщини, а також сприяли формуванню альтернативних, більш безпечних форматів зеленого туризму [1; 2].

У період післявоєнного відновлення цифрові рішення стануть фундаментом для реконструкції інфраструктури, переоцінки ресурсів, розбудови нових ланцюгів туристичної цінності та зміцнення міжнародної довіри до України як екологічно орієнтованої туристичної дестинації. Отже, актуальність теми визначається необхідністю переосмислити культурні практики зеленого туризму через призму цифрової трансформації, оцінити їхні інноваційні можливості та роль у стратегіях сталого розвитку й поствоєнної реконструкції країни. Концептуальне осмислення цифрової трансформації культурних практик зеленого туризму передбачає інтеграцію трьох смислових площин:

1. Культурологічна площина. Розглядає зелений туризм як простір збереження традицій, локальної пам'яті, екологічних цінностей і культурної автентичності. У цьому контексті цифрові технології постають новим медіатором культурної комунікації, що забезпечує: цифрову репрезентацію локальних культурних кодів; ремедіацію традицій через нові формати (VR-екскурсії, онлайн-музеї, цифрові наративи); доступність культурних ресурсів для глобальної аудиторії.

2. Еколого-соціальна площина. Зелений туризм позиціонується як елемент стійкого розвитку територій. В умовах війни та екологічних ризиків цифрові інструменти дозволять: моніторити стан природних ресурсів; формувати моделі безпечних маршрутів; стимулювати екологічну відповідальність через цифрову освіту та екосервіси; підтримувати соціальну згуртованість і локальні ініціативи.

3. Технологічно-інноваційна площина. Охоплює застосування цифрових рішень як каталізатора модернізації галузі: використання BIG DATA та аналітики для прогнозування туристичних потоків; створення цифрових платформ для управління культурними практиками; інтеграція розумних сервісів (smart-tourism) у відновлення туристичної інфраструктури; формування цифрових екосистем на рівні громад і регіонів. У рамках даної теми цифрова трансформація розглядається не лише як технічний процес, а як культурно-екологічна та соціальна зміна, що впливає на моделі поведінки туристів, трансформує локальні культурні ландшафти, формує нові способи взаємодії з природою та відкриває оновлений горизонт можливостей у стратегіях післявоєнного відновлення.

В умовах післявоєнного відновлення України питання відбудови зеленого туризму та його культурних практик набуває особливої актуальності. Війна не лише порушила традиційні туристичні маршрути та інфраструктуру, а й поставила нові вимоги до безпеки, екологічної стійкості та культурної автентичності. У цих умовах цифровізація та інноваційні технології стають ключовими інструментами відновлення та модернізації галузі.

Першим напрямом є цифрово-екологічна реконструкція туристичних територій, що передбачає використання супутникових даних, дрон-моніторингу та штучного інтелекту для оцінки стану ландшафтів, створення цифрових паспортів територій і автоматизованих карт безпеки, що враховують мінну небезпеку, екологічний стан і доступність для туристів.

Другим напрямом є відбудова інфраструктури на принципах «smart-sustainability», яка включає екологічно нейтральні садиби, енергоефективні системи води та енергії, сенсорні системи моніторингу, smart-маршрути з QR-точками та AR-провідниками, а також цифрові системи управління потоками туристів для запобігання перевантаженню територій.

Третій напрям охоплює переосмислення культурних практик через цифрові медіа, що дозволяє відновлювати та зберігати культурну спадщину за допомогою VR- та AR-реконструкцій, цифрової археології, 3D-фотографування об'єктів і створення цифрових наративів локальних громад, що відображають воєнний і післявоєнний досвід.

Четвертий напрям передбачає модернізацію зеленого туризму через моделі “community-based digital tourism”, де створюються цифрові платформи для місцевих громад, які дозволяють просувати маршрути, ремесла та локальні продукти, організовувати спільний маркетинг, бронювання і логістику, а також брати участь у формуванні культурних наративів через мобільні додатки.

П'ятий напрям включає інтеграцію штучного інтелекту в управління туристичними процесами, що дозволяє персоналізувати маршрути з урахуванням безпеки, екологічного навантаження та інтересів туристів, прогнозувати сезонність та економічну ефективність, а також автоматизувати системи ризик-менеджменту з урахуванням погодних умов і екологічного стану територій.

Шостий напрям спрямований на екоінновації та впровадження циркулярних моделей туристичної економіки, включаючи практики нульових відходів, повторне використання ресурсів у садибах та фермерських господарствах, використання green-tech технологій – біопакування, сонячних станцій і біофільтрів.

Сьомий напрям формує нову культуру безпекового туризму, де маршрути інтегрують безпекові алгоритми та онлайн-моніторинг, цифрові системи тривоги, інтерактивні карти і маршрути обходу небезпечних зон, що стимулює розвиток відповідального туризму. Восьмий напрям підкреслює психологічну та культурну реабілітацію громади через туризм, включаючи створення центрів еко- та культурної терапії, програми відновлення громади через природу та мистецтво, а також онлайн-платформи для культурної взаємодії між різними регіонами України та міжнародними партнерами.

Комплексне поєднання цих інноваційних напрямів створює нову модель зеленого туризму – *resilient digital eco-tourism*, яка є стійкою до кризових умов, орієнтованою на громаду, цифрово інтегрованою, екологічно відповідальною та культурно переосмисленою. Ця модель не лише забезпечує відновлення туристичної інфраструктури та культурних практик, але й відкриває нові можливості для економічного зростання, міжнародної співпраці та формування позитивного іміджу України на глобальному туристичному ринку.

Поєднання цифрових технологій, культурної реконструкції та екологічної відбудови веде до формування нової моделі зеленого туризму – *resilient digital eco-tourism*, яка: стійка до криз, орієнтована на громаду, цифрово інтегрована, екологічно відповідальна, культурно переосмислена.

Стратегія розвитку зеленого туризму та культурних практик в Україні до 2030 року

Мета стратегії – сформувати стійку, цифрово інтегровану та культурно орієнтовану модель зеленого туризму, яка забезпечує післявоєнне відновлення територій, розвиток локальних громад, збереження природної та культурної спадщини, а також інтеграцію України у глобальний туристичний ринок.

Ключові принципи: стійкість та екологічна відповідальність – збереження природи і біорізноманіття; цифровізація та інновації – впровадження *smart*-технологій, *AI*, *VR/AR* та аналітики даних; уромадська участь і локальна економіка – розвиток *community-based tourism*, підтримка локальних ініціатив; культурна автентичність та спадщина – збереження історичних, етнографічних та культурних цінностей; безпека та адаптивність – формування моделей туристичного ризик-менеджменту; міжнародна інтеграція – популяризація України як *green tourism destination* на глобальному рівні.

Напрями реалізації стратегії

1. Цифрово-екологічна відбудова включає використання супутникових знімків та дрон-моніторингу для оцінки стану природних територій; створення цифрових карт безпеки та «екологічних паспортів» регіонів; впровадження систем моніторингу ландшафтів та ресурсів на базі *AI*.

2. Смарт-інфраструктура, в основі якої відновлення садіб, кемпінгів та туристичних маршрутів з енергоефективними та автономними системами; використання *QR*-локацій, *AR*-екскурсій та інтерактивних платформ; оптимізація потоків туристів через цифрові системи бронювання та логістики.

3. Культурна цифровізація, в ос нові якої *VR*- та *AR*-реконструкції зруйнованих об'єктів та культурних локацій; цифрові архіви та *3D*-моделі

локальної спадщини; онлайн-платформи для культурного сторітелінгу та взаємодії громад.

4. Community-based tourism та локальна економіка націлені на розвиток платформи для просування локальних ремесел, продуктів та туристичних маршрутів; цифрові кооперативи для спільного маркетингу та управління ресурсами; підтримка стартапів у зеленому туризмі та креативних ініціатив.

5. Інтелектуальні сервіси та AI, в основі яких персоналізація маршрутів з урахуванням інтересів туристів та безпеки; прогнозування потоків туристів і сезонності; автоматизовані системи управління ризиками, включаючи погодні та екологічні фактори.

6. Екоінновації та циркулярна економіка, яка включає Zero-waste практики у туристичних об'єктах; використання renewable energy, біопалива та локальних ресурсів; створення замкнених циклів виробництва та споживання у сільських і фермерських локаціях.

7. Безпековий та відповідальний туризм, в основі якого інтеграція систем моніторингу та цифрових тривог; розробка безпечних маршрутів та навчання туристів принципам відповідальної поведінки; формування нової культури свідомого туризму.

8. Психологічна та культурна реабілітація громад, що розвиває центри еко- та культурної терапії; програми реабілітації через природу, мистецтво та культурну спадщину; платформи для обміну культурним досвідом та міжнародної співпраці [1].

Очікувані результати до 2030 року:

Відновлення та модернізація більш ніж 70 % зелених туристичних територій у постраждалих регіонах.

Підвищення туристичної привабливості регіонів на міжнародному рівні.

Створення цифрових платформ та інтелектуальних систем управління туристичними потоками.

Зростання доходів локальних громад та розвиток малих та середніх підприємств у туризмі.

Формування нової культури екологічно та соціально відповідального туризму.

Збереження та популяризація культурної та природної спадщини України через цифрові та інноваційні практики.

Дослідження проблем цифрової трансформації культурних практик зеленого туризму в умовах війни та післявоєнного відновлення України засвідчує, що сучасний туристичний сектор переживає фундаментальні зміни, які охоплюють як організаційні, так і культурні аспекти.

Війна стала каталізатором цифровізації, змусивши туристичні громади та підприємства швидко адаптуватися до нових реалій: дистанційні та онлайн-сервіси, інтерактивні карти, мобільні додатки та цифрові платформи стали не просто інновацією, а необхідністю для забезпечення безпеки, збереження культурної спадщини та підтримки соціальної взаємодії громад.

Виявлено, що цифрова трансформація у сфері зеленого туризму сприяє інтеграції трьох ключових аспектів: збереження культурної автентичності, екологічної стійкості та соціальної згуртованості місцевих громад. VR-та AR-технології, 3D-архіви культурних об'єктів, інтерактивні платформи для локальних ремесел та цифрові наративи сприяють відновленню культурних практик, які були порушені внаслідок руйнувань. Одночасно впровадження інтелектуальних сервісів, smart-маршрутів, систем управління потоками туристів та AI-аналітики забезпечує безпеку, оптимізацію ресурсів та ефективне планування розвитку зеленого туризму [3].

Особливо важливим є розвиток community-based digital tourism, який забезпечує активну участь місцевих громад у формуванні туристичного продукту, сприяє економічній самодостатності та підтримує локальні культурні традиції. Цей підхід не лише створює умови для відновлення економіки на місцевому рівні, але й формує нову модель соціально відповідального туризму, яка поєднує інновації, екологію та культурну спадщину. Пропонована стратегія розвитку зеленого туризму до 2030 року визначає конкретні напрями, серед яких цифрово-екологічна відбудова територій, створення смарт-інфраструктури, культурна цифровізація, інтеграція AI-систем, впровадження екоінновацій, розвиток безпекового туризму та культурна реабілітація громад. Впровадження цих напрямів дозволяє створити модель resilient digital eco-tourism, яка стійка до кризових умов, цифрово інтегрована, соціально орієнтована, екологічно відповідальна та культурно автентична. Таким чином, цифрова трансформація культурних практик зеленого туризму не лише забезпечує відновлення туристичної інфраструктури та культурної спадщини, але й відкриває нові можливості для економічного розвитку, міжнародної співпраці та формування позитивного іміджу України на глобальному туристичному ринку. Вона стає ключовим інструментом післявоєнного відновлення та сталого розвитку, сприяє формуванню нових моделей соціальної взаємодії, підвищенню екологічної свідомості та підтримці локальної ідентичності, що є надзвичайно важливим для відбудови громадянського суспільства та культурного потенціалу країни в умовах сучасних глобальних і локальних викликів [2].

Список використаних джерел:

1. Формування сучасних концепцій управління туризмом та готельно-ресторанним бізнесом в умовах парадигми сталого розвитку: монографія / за заг. ред. Л. В. Безкоровайної. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. С. 212–227.
2. Імплементация європейського досвіду комплементарного розвитку сталого сільського туризму та креативних індустрій : монографія / А. В. Череп, Н. С. Венгерська, Л. В. Безкоровайна та ін. ; за загальною редакцією доктора економічних наук, професора А. В. Череп, кандидата економічних наук, доцента Н. С. Венгерської. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 224 с.
3. Рижова І. С. Наукові основи дизайну. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. Вип. 62. С. 109–122.

УДК 711.4:004.8:17

ГРАМЧУК МАРИНА,

здобувач вищої освіти PhD доктора філософії спеціальності 033 «Філософія»,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету
E-mail: marinagramchuk@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-6655-6114>

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВІДБУДОВИ СМАРТ-МІСТ У ПІСЛЯВОЄННОМУ БУДІВНИЦТВІ УКРАЇНИ

Відбудова смарт-міст у післявоєнний період в Україні потребує комплексного підходу, що поєднує інноваційні цифрові технології, принципи сталого розвитку та людиноцентричну філософію міського простору. Використання BIM-технологій, цифрових двійників міст, геоінформаційних систем (GIS) та платформ e-governance дозволяє підвищити точність проєктування, прозорість прийняття рішень і ефективність управління міською інфраструктурою. III та Big Data застосовуються для прогнозування потреб населення, оптимізації транспортних потоків, енергоспоживання, безпеки та екологічного моніторингу, що особливо актуально в умовах відновлення зруйнованих територій. Пріоритет надається відновлюваним джерелам енергії, смарт-мережам (smart grids), екологічним будівельним матеріалам і принципам циркулярної економіки, що сприяє довгостроковій стійкості міст. Відбудова смарт-міст у післявоєнний період в Україні потребує комплексного підходу, що поєднує інноваційні цифрові

технології, принципи сталого розвитку та людиноцентричну філософію міського простору. Смарт-місто має бути орієнтоване на потреби громадян: безбар'єрність, цифрову доступність, безпеку, комфорт та участь мешканців у процесах планування через електронні платформи громадської взаємодії. У післявоєнному контексті особливого значення набуває інтеграція систем цивільного захисту, смарт-оповіщення, відеоаналітики та кібербезпеки міських цифрових систем. Ефективна відбудова смарт-міст потребує публічно-приватного партнерства, міжнародної співпраці та залучення громадянського суспільства як активного суб'єкта трансформацій. Оптимізація відбудови смарт-міст у післявоєнному будівництві України полягає не лише у впровадженні технологій, а й у формуванні нової філософії міського розвитку – стійкої, безпечної, цифрово інтегрованої та орієнтованої на людину. Цифровізація просторового планування та управління Запровадження BIM-технологій, цифрових двійників міст, GIS-систем і платформ електронного врядування з метою підвищення прозорості, точності планування та ефективності управлінських рішень.

Проблематика цифровізації просторового планування та управління смарт-містами ґрунтовно розробляється у працях провідних зарубіжних дослідників, зокрема M. Batty, R. Kitchin, A. Townsend, C. Ratti, T. Nam і T. Pardo, які розглядають місто як складну соціотехнічну систему, що функціонує на основі цифрових даних, інтелектуальних платформ і алгоритмічних моделей управління. У їхніх концепціях акцентується увага на використанні міського моделювання, цифрових двійників, data-driven підходів та smart governance як інструментів підвищення ефективності просторового розвитку, прозорості управління та залучення громадян до процесів ухвалення рішень. Водночас критичні підходи (зокрема B. Green, J. Portugali) зосереджують увагу на ризиках алгоритмічного врядування, необхідності врахування складності міських процесів і збереження людиноцентричного виміру цифрових трансформацій. В українському науковому просторі ці ідеї інтегруються у дослідження з публічного управління, просторового планування та філософії цифровізації, де підходи зарубіжних авторів узагальнюються й адаптуються до завдань післявоєнної відбудови та цифрової трансформації міст України.

Розтлумачимо підходи зарубіжних авторів у дослідженні цифровізації smart-міст. Зарубіжні дослідники проблематики smart-міст і цифрового просторового планування формують міждисциплінарне поле, у межах якого місто осмислюється як складна, динамічна та соціотехнічна система.

Michael Batty розглядає місто як об'єкт математичного та комп'ютерного моделювання. Його підхід ґрунтується на використанні великих даних, симуляцій і цифрових двійників для прогнозування міських процесів,

управління інфраструктурою та просторового розвитку. Batty підкреслює, що цифрові моделі дозволяють переходити від реактивного до проактивного управління містом [1; 2].

Rob Kitchin акцентує увагу на концепції *data-driven city*, де ключову роль відіграють міські дані, платформи збору та аналітики інформації. Він досліджує, як дані формують управлінські рішення, водночас критично оцінюючи ризики технократизму, непрозорості алгоритмів і посилення контролю над громадянами [2; 4].

Anthony M. Townsend інтерпретує smart-місто як управлінську та комунікаційну систему, у якій цифрові технології слугують інструментом координації між владою, бізнесом і громадянами. Він наголошує на важливості цифрових платформ для колективного вирішення міських проблем та розвитку міської інноваційної екосистеми [5; 6].

Carlo Ratti зосереджується на інтеграції цифрових технологій у архітектуру й просторове планування. Його підхід підкреслює взаємодію фізичного та цифрового середовищ міста, використання сенсорних мереж і реального часу для адаптивного міського дизайну [7].

Ben Green представляє критичний напрям, у межах якого аналізуються соціальні та етичні наслідки алгоритмічного управління містами. Він застерігає від автоматизації управлінських рішень без урахування соціальної справедливості, контексту та демократичних цінностей [8; 9].

Juval Portugali застосовує теорію складних систем і синергетику до аналізу міського розвитку. Його концепція підкреслює нелінійність, самоорганізацію та непередбачуваність міських процесів, що вимагає гнучких цифрових моделей і адаптивного управління [10].

У сфері smart governance дослідники Theresa A. Pardo, Taewoo Nam та Christopher G. Reddick розглядають цифрові технології як основу трансформації публічного управління. Вони аналізують електронне врядування, цифрові платформи участі громадян і міжвідомчу інтеграцію даних як чинники підвищення прозорості, ефективності та довіри до міської влади [11; 12; 13; 14].

Загалом зарубіжні автори формують теоретичну основу розуміння smart-міст не лише як технологічних проєктів, а як комплексних соціальних систем, у яких цифровізація має поєднувати ефективність управління з етичними, гуманістичними та демократичними принципами.

Виокремило напрямки оптимізації:

1. Інтелектуалізація міських систем на основі III та Big Data, в основі яких використання аналітики великих даних і штучного інтелекту для прогнозування потреб населення, оптимізації транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури, а також управління ризиками в умовах післявоєнної невизначеності.

2. Розвиток стійкої та адаптивної інфраструктури, що включає впровадження модульних, автономних і розподілених інфраструктурних рішень, здатних забезпечувати безперервність функціонування міста в кризових і надзвичайних ситуаціях.

3. Енергоефективність і екологізація міського простору, націлена на інтеграції відновлюваних джерел енергії, смарт-мереж, принципів циркулярної економіки та екологічно безпечних будівельних матеріалів у процеси відбудови.

4. Людиноцентричність та інклюзивність смарт-міст, що включає орієнтацію міського розвитку на потреби громадян через забезпечення безбар'єрності, цифрової доступності послуг, безпеки та активної участі мешканців у процесах ухвалення рішень.

5. Безпекова та кіберстійка архітектура міста, в основі якої інтеграція систем цивільного захисту, смарт-оповіщення, відеоаналітики та кібербезпеки як невід'ємної складової смарт-міського управління в післявоєнний період.

6. Інституційна та нормативна оптимізація відбудови, націлена на оновлення правового регулювання, спрощення дозвільних процедур, гармонізація містобудівних стандартів із нормами ЄС та впровадження механізмів публічно-приватного партнерства.

7. Розвиток людського та інноваційного потенціалу міст, що включає формування цифрових компетентностей органів місцевого самоврядування, підтримка креативних індустрій, малого й середнього бізнесу та інноваційних екосистем як основи економічного відновлення.

Аналіз зарубіжних концепцій smart-mist і цифрового управління (M. Batty, R. Kitchin, A. Townsend, C. Ratti, T. Nam, T. Pardo та ін.) свідчить, що сучасне місто в умовах цифрової трансформації постає як складна соціотехнічна система, у якій просторове планування, інфраструктура та публічне управління інтегруються через цифрові платформи й дані. Для України ці підходи набувають особливої актуальності у зв'язку з післявоєнною відбудовою, необхідністю швидкого прийняття управлінських рішень, підвищення прозорості влади та відновлення довіри громадян. Зарубіжний досвід демонструє, що цифрові технології самі по собі не гарантують сталого розвитку, а їх ефективність залежить від людиноцентричної логіки управління, етичних принципів, інституційної спроможності та залучення громад до процесів планування.

Упровадження підходів smart governance і data-driven планування може забезпечити: підвищення ефективності просторового планування та управління відбудовою міст; прозорість використання ресурсів і контроль за відновлювальними проектами; інтеграцію фізичної

інфраструктури з цифровими системами моніторингу; розширення участі громадян у прийнятті рішень через цифрові платформи; формування основ сталого, безпечного та інклюзивного міського розвитку.

Практичні рекомендації.

По-перше, доцільно розвивати національну та муніципальні платформи цифрового просторового планування, які поєднуюватимуть геоінформаційні системи, реєстри, відкриті дані та інструменти громадської участі.

По-друге, необхідно впроваджувати цифрові двійники міст як інструмент прогнозування, оцінки ризиків і планування відбудови критичної інфраструктури.

По-третє, слід інституційно закріпити принципи smart governance, забезпечивши міжвідомчу інтеграцію даних, прозорість алгоритмів і підзвітність органів влади.

По-четверте, важливо розвивати цифрові компетентності публічних службовців і місцевих громад, що дозволить уникнути технократичного підходу та посилити людиноцентричний вимір цифровізації.

По-п'яте, у процесах цифрової трансформації міст необхідно враховувати філософію цифрового гуманізму, орієнтуючись на соціальну справедливність, інклюзію та захист прав людини.

Узагальнюючи, для України цифровізація просторового планування та розвиток smart-міст мають стати не лише технологічним інструментом відбудови, а й стратегічною основою формування демократичного, стійкого та людиноцентричного міського розвитку в післявоєнний період. Смарт-місто розглядається як соціальний та культурний простір, де технології слугують не лише економічним чи інженерним цілям, а й розвитку людини і спільноти. Філософське питання: як місто після війни може відновлювати громадянські цінності, безпеку та комфорт життя через цифровізацію. Використання смарт-технологій повинно бути людиноцентричним, тобто орієнтованим на потреби громадян, їхню участь у прийнятті рішень та сталий розвиток. Філософський аспект включає етичність та аксіологію цифрового простору – як технології змінюють цінності та соціальні практики в післявоєнному містобудуванні. Відновлення міст – це не лише реконструкція інфраструктури, а й створення нового соціального середовища, нових моделей взаємодії влади та громади. Філософський аспект формує концепцію «розумного міста» як етичного та соціально орієнтованого простору, де технології допомагають подолати наслідки війни і підтримують стійкість суспільства. Смарт-місто як філософська концепція включає баланс між технологіями, екологією та потребами людини. Оптимізація міст після

війни – це створення умов для розвитку людини, громади і культури, а не просто інженерна задача.

Список використаних джерел:

1. Batty M. Digital twins. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*. 2018. 45 (5). Pp. 817–820.
2. Batty M., Axhausen K. W., Giannotti F., Pozdnoukhov A., Bazzani A., Wachowicz M., ... Portugali Y. Smart cities of the future. *European Physical Journal Special Topics*. 2012. 214 (1). Pp. 481–518.
3. Kitchin R. The ethics of smart cities and urban science. *Philosophical Transactions of the Royal Society A*. 2016. 374 (2083). 20160115.
4. Kitchin R. Reframing, reimagining and remaking smart cities. *Information, Communication & Society*. 2019. 22 (1). Pp. 1–18.
5. Townsend A. M. *Smart cities: Big data, civic hackers, and the quest for a new utopia*. W. W. Norton & Company, 2013.
6. Townsend A. M., Lorimer J. Data and the city. *New Geographies*. 2015. № 6. Pp. 8–13.
7. Ratti C., Claudel M. *The city of tomorrow: Sensors, networks, hackers, and the future of urban life*. Yale University Press, 2016.
8. Green B. *The smart enough city: Putting technology in its place to reclaim our urban future*. MIT Press, 2019.
9. Green B., Viljoen S. Algorithmic realignment. *Yale Journal of Law & Technology*. 2020. 22. Pp. 1–50.
10. Batty M., Portugali Y. Generative models of cities. *Environment and Planning B: Planning and Design*. 2011. 38 (2). Pp. 211–214.
11. Pardo T. A., Gil-García J. R., Burke G. B. Government leadership in the smart city. *Proceedings of the 9th Annual International Conference on Digital Government Research*. 2008. Pp. 1–10.
12. Gil-García J. R., Pardo T. A., Nam T. What makes a city smart? *Government Information Quarterly*. 2015. 32 (1). Pp. 61–87.
13. Nam T. Citizen attitudes about job replacement by artificial intelligence. *Government Information Quarterly*. 2019. 36 (3). Pp. 101–113.
14. Reddick C. G., Chatfield A. T., Jaramillo P. A. Public opinion on National Security Agency surveillance. *Government Information Quarterly*. 2015. 32 (3). Pp. 336–347.

КОЛОМОЄЦЬ ІРИНА,

здобувач PhD спеціальності 033 «Філософія»,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету
E-mail: Kolomoets_i@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-5704-3195>

**ЦИФРОВИЙ ГУМАНІЗМ У ДОБУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ:
СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ, МОЖЛИВОСТІ
ТА АКСІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ**

У добу стрімкого розвитку штучного інтелекту цифровий гуманізм постає як ключова концепція, що визначає баланс між технологічним прогресом та збереженням людських цінностей. Поширення алгоритмів у сфері освіти, економіки, управління, комунікацій та культури формує нові соціальні ризики – від підміни людської автономії алгоритмічними рішеннями до поглиблення цифрової нерівності та трансформації ідентичності. Водночас технології створюють значні можливості для розвитку потенціалу особистості, підвищення якості життя, відкритості знань і формування інклюзивних цифрових спільнот. Тому дослідження цифрового гуманізму є актуальним для з'ясування того, яким чином суспільство може інтегрувати ШІ так, щоб технології слугували людині, а не навпаки [1].

Цифровий гуманізм розглядається як міждисциплінарна філософська концепція, що поєднує гуманістичні цінності з вимогами цифрової епохи. Його ядром є такі принципи, як пріоритет людської гідності, відповідальність розробників і користувачів ШІ, технологічна етика, цифрова справедливість та підтримка самореалізації особистості в умовах алгоритмізації соціальних процесів. Концептуально цифровий гуманізм охоплює три ключові виміри: 1) соціальні ризики, пов'язані з автоматизацією, контролем даних, маніпуляціями та зміною соціальних практик; 2) можливості, що випливають із використання ШІ для розвитку освіти, науки, інституцій та глобальної комунікації; 3) аксіологічні виміри, які визначають систему цінностей цифрового суспільства та орієнтири для етичного впровадження технологій. Таким чином, цифровий гуманізм постає як філософська основа для формування безпечного, етичного та людиноцентричного цифрового майбутнього.

Концепцію цифрового гуманізму розробляють міжнародні університети, наукові колективи, філософи, соціальні теоретики, органи глобального

управління та етичні центри технологічних компаній. Це колективне інтелектуальне явище, що формується в умовах стрімкого розвитку штучного інтелекту, цифрових технологій і глобальної трансформації суспільства. 1. Міжнародні академічні центри та університети: Віденський університет (Digital Humanism Initiative) – один із найвпливовіших центрів, де у 2019 р. створили Vienna Manifesto on Digital Humanism; MIT Media Lab (США) – досліджує етичний розвиток технологій, взаємодію людини й машини; Оксфордський інститут інтернету (Oxford Internet Institute) – аналізує соціальні, етичні й політичні наслідки цифровізації; Стенфордський центр етики ШІ (Stanford HAI) – формує підходи до людиноцентричного штучного інтелекту; Університети ЄС (Амстердам, Естонія, Лозанна, Цюрих) – досліджують цифрові права, цифрову демократію, гуманізацію технологій [2].

До розвитку цифрового гуманізму роблять внесок роботи таких мислителів: Луціано Флоріді – засновник інформаційної філософії та етики цифрових технологій; Шошана Зубофф – дослідниця цифрового капіталізму та ризиків тотального контролю. Нік Бостром – досліджує ризики та майбутні сценарії розвитку ШІ. Бернхард Рідль, Міра Мураті, Еммануель Каньядіс – аналітики людиноцентричного ШІ та технологічної етики.

Цифровий гуманізм формують як принцип роботи: UNESCO – автор глобальної Recommendation on the Ethics of AI (2021). Європейська Комісія – створила AI Act та принципи Human-Centric AI. OECD – розробляє стандарти відповідального використання цифрових технологій. Council of Europe – працює над цифровими правами та захистом людини.

Концепцію цифрового гуманізму розробляють міжнародні університети, наукові колективи, філософи, соціальні теоретики, органи глобального управління та етичні центри технологічних компаній. Це колективне інтелектуальне явище, що формується в умовах стрімкого розвитку штучного інтелекту, цифрових технологій і глобальної трансформації суспільства.

У добу стрімкого розвитку штучного інтелекту та цифрових технологій суспільство стикається з низкою соціальних ризиків, що істотно впливають на характер взаємодії між людиною, державою та цифровими системами. Одним із ключових викликів є автоматизація, яка трансформує структуру зайнятості та змінює традиційні професійні ролі. Хоча автоматизація створює нові можливості для розвитку інноваційних сфер, вона водночас провокує ризики витіснення людської праці, зростання нерівності між висококваліфікованими та низькокваліфікованими працівниками, а також появу нових форм цифрової залежності.

Не менш значущим є ризик, пов'язаний із контролем та централізацією даних. У цифровому суспільстві дані стають стратегічним

ресурсом, а тому механізми їх збору, обробки та зберігання дедалі частіше концентруються у руках великих платформ. Це породжує небезпеку порушення приватності, посилення спостереження та формування асиметрії влади між громадянами та тими, хто володіє інформаційними потоками. Неконтрольоване накопичення даних може спричинити зловживання, що здатні трансформувати соціальні структури та впливати на поведінку людей [3].

Окремої уваги потребують ризики маніпуляцій у цифровому середовищі. Алгоритми персоналізації, соціальні мережі та автоматизовані системи рекомендацій можуть непомітно впливати на формування поглядів, підсилювати когнітивні упередження та сприяти поширенню дезінформації. У результаті виникає загроза розмивання критичного мислення, послаблення демократичних процесів та формування «інформаційних бульбашок», що обмежують здатність громадян об'єктивно сприймати соціальну реальність.

Цифровізація також зумовлює зміну соціальних практик, перетворюючи усталені форми комунікації, взаємодії, праці та дозвілля. Віртуалізація соціальних зв'язків може посилювати відчуження, знижувати рівень живої міжособистісної взаємодії та змінювати структуру цінностей. Традиційні норми соціальності поступово заміщуються алгоритмічними моделями поведінки, у яких ключову роль відіграє не людський досвід, а цифрова логіка. Таким чином, соціальні ризики цифрової доби вимагають глибокого філософського осмислення та формування нових моделей цифрового гуманізму, які забезпечать баланс між технологічним прогресом і захистом людської гідності, свободи та автономії [4].

Використання штучного інтелекту відкриває принципово нові можливості для розвитку освіти, науки, інституцій та глобальної комунікації, трансформуючи їхні функції й посилюючи їхній гуманістичний потенціал. У сфері освіти ШІ стає інструментом формування адаптивних, персоналізованих і гнучких освітніх траєкторій, які враховують індивідуальні потреби й здібності здобувача освіти. Це сприяє появі нової філософії навчання, заснованої на ідеях доступності, інклюзивності та розвитку творчого мислення. ШІ стимулює перехід від інформаційної моделі освіти до моделі розвитку компетентностей, де ключовими стають критичність, креативність і цифрова культура.

Для науки штучний інтелект виступає каталізатором інновацій: він прискорює обробку даних, відкриває нові методи дослідження й дозволяє ставити складніші пізнавальні запитання. Автоматизований аналіз великих масивів інформації формує підґрунтя для міждисциплінарних проливів, що розширюють горизонти сучасного наукового знання. Завдяки

цьому ІІІ стає не лише технічним інструментом, а й важливим світоглядним чинником, оскільки змінює саму природу наукового пошуку та взаємодії між ученим і знанням.

Інституції – від університетів і дослідницьких центрів до державних структур – отримують можливість підвищити ефективність управління, оптимізувати процеси та забезпечити прозорість і відповідальність. ІІІ дозволяє формувати нові моделі інституційної взаємодії, засновані на аналітиці, відкритих даних і раціональному прийнятті рішень. У цьому контексті штучний інтелект постає як чинник модернізації інституційного простору, підтримуючи його стійкість і здатність до інновацій [5].

У сфері глобальної комунікації ІІІ сприяє подоланню бар'єрів між культурами, мовами й суспільствами. Інтелектуальні системи перекладу, інформаційні платформи та технології аналітики відкривають нові можливості для інтеркультурного діалогу, міжнародної співпраці й обміну знаннями. Завдяки цьому формується глобальний комунікаційний простір, у якому зростає роль відповідальності, етичності та толерантності як ключових цінностей цифрового гуманізму. Таким чином, можливості ІІІ не зводяться лише до технологічних переваг – вони вибудовують нову філософію розвитку суспільства, у якій людина, її творчий потенціал та цінність знання залишаються центральними.

Аксіологічні виміри цифрового гуманізму охоплюють систему цінностей, яка визначає напрям розвитку цифрового суспільства та встановлює орієнтири для етичного впровадження новітніх технологій. У центрі цієї системи перебуває людина як носій гідності, свободи та творчого потенціалу, а технології розглядаються не як самоціль, а як інструмент, що має служити розширенню можливостей особистості та забезпеченню сталого соціального прогресу. Важливими ціннісними компонентами виступають відповідальність за наслідки цифровізації, прозорість алгоритмів, захист приватності, рівний доступ до цифрових ресурсів, недискримінаційність технологічних рішень і збереження культурної різноманітності в умовах глобальних цифрових трансформацій. У цьому контексті аксіологічні виміри цифрового гуманізму спрямовані на формування гармонійного поєднання інновацій та гуманістичних принципів, що забезпечує баланс між технологічним розвитком і соціальною справедливістю. Таким чином, цифровий гуманізм постає як філософська основа для побудови безпечного, етичного й людиноцентричного цифрового майбутнього, де ключовими орієнтирами стають повага до прав людини, зміцнення соціального капіталу та відповідальне використання інтелектуальних технологій [6].

У контексті цифрової модернізації та зростання ролі штучного інтелекту цифровий гуманізм постає для України не лише як технологічна

стратегія, але як філософська рамка, що визначає напрями суспільного розвитку, етичні орієнтири та ціннісні пріоритети. Його сутність полягає в утвердженні людини як центрального суб'єкта цифрових перетворень, у збереженні людської гідності, свободи та відповідальності в умовах швидких технологічних зрушень.

Для України, яка переживає війну, глибоку соціальну трансформацію та одночасно рухається шляхом євроінтеграції, цифровий гуманізм забезпечує концептуальний фундамент для відновлення держави, підсилення демократії та формування нової культури взаємодії між людиною, державою й технологіями. Цифрові інструменти створюють можливості для прозорості, ефективного управління та участі громадян, проте водночас актуалізують ризики контролю, втрати приватності, алгоритмічної нерівності та маніпуляцій, що потребує глибокого етичного регулювання.

Філософське осмислення цифрового гуманізму в Україні вимагає переосмислення таких категорій, як відповідальність, свобода, довіра, справедливність та автономія, у нових цифрових умовах. Технології не повинні знецінювати людський досвід чи підміняти собою процес прийняття рішень, а навпаки – сприяти розкриттю творчого потенціалу особистості, розвитку освіти та науки, збереженню культурної спадщини, підтримці відновлення після війни та зміцненню соціальної сталості [8].

Таким чином, цифровий гуманізм для України – це стратегія виживання й розвитку, що поєднує технологічні інновації з моральними принципами, демократію – з відповідальним управлінням, а національну ідентичність – із відкритістю до глобального цифрового світу. Він формує бачення майбутнього, у якому штучний інтелект та цифрові платформи служать людині, суспільству й державі, забезпечуючи не лише технологічний прогрес, а й утвердження цінностей свободи, гідності та людяності як основи українського шляху у XXI столітті. У контексті цифрового гуманізму для України всі цифрові реформи повинні проходити крізь принцип «людина – у центрі рішень». Необхідно законодавчо закріпити обов'язкову оцінку впливу цифрових технологій на права людини, приватність, свободу та гідність, а також впровадити механізми участі громадян у створенні цифрових сервісів, включаючи громадські консультації та відкриті платформи для пропозицій. Важливим аспектом є прозорість та етичні стандарти використання штучного інтелекту. Для цього варто розробити національний Етичний кодекс ШІ, який визначатиме прозорість алгоритмів, недискримінацію та відповідальність розробників і державних структур, запровадити аудит алгоритмів із перевіркою на упередженість і справедливість та заборонити використання ШІ для маніпуляцій або порушення приватності [5].

Освіта виступає ключовим інструментом розвитку цифрового гуманізму. Слід запровадити дисципліни з цифрової етики, безпеки та культури взаємодії з ІІТ у школах та університетах, а також програми підвищення цифрової компетентності для вчителів, держслужбовців, медиків і соціальних працівників. Необхідно робити акцент на розвитку критичного мислення, медіаграмотності та ціннісного підходу до технологій. Важливим напрямом є захист приватності та цифрової автономії громадян через уніфіковані стандарти захисту персональних даних, прозорі правила щодо використання біометричних даних і великих масивів інформації, а також забезпечення громадянам простого контролю над власною інформацією [7].

Рівний доступ до цифрових можливостей є ще одним пріоритетом. Інвестиції у цифрову інфраструктуру сіл і малих громад дозволять уникнути цифрової нерівності, а доступні онлайн-сервіси повинні забезпечувати потреби людей з інвалідністю, літніх людей та переселенців. Слід підтримувати програми розвитку цифрових навичок для ветеранів і молоді. Технології мають слугувати зміцненню демократії та довіри: відкриті дані та доступні платформи для діалогу суспільства з владою, надійна кібербезпека державних систем і цифрові інструменти контролю за корупційними процесами створюють умови для підвищення прозорості та підзвітності [6].

Важливим є також розвиток цифрової культури та креативних індустрій: підтримка стартапів у сфері культурних технологій, цифрової освіти, онлайн-мистецтва, фінансування проєктів з цифрової архівації та збереження культурної спадщини, а також розвиток програм цифрової творчості у школах і вишах. Для забезпечення етичного та гуманного використання технологій доцільно створити національну систему моніторингу, наприклад, Національну раду з цифрової етики та гуманізму, яка контролюватиме впровадження ІІТ у державних органах та публікуватиме щорічні звіти про вплив технологій на суспільство, права людини та економіку.

Особливо актуальною стає реалізація цифрового гуманізму у післявоєнному відновленні. Штучний інтелект та цифрові платформи можуть застосовуватися для реконструкції інфраструктури, планування міст, екологічного моніторингу та підтримки ветеранів, переселенців і сімей військових, водночас забезпечуючи етичний підхід до обробки даних, пов'язаних із війною та історичною пам'яттю. Усі ці кроки спрямовані на формування цифрового суспільства, у центрі якого перебуває людина, її свобода та гідність. Технології стають інструментом розвитку, а не контролю, сприяючи утвердженню демократичних цінностей, справедливості та гуманності в українському цифровому просторі.

Список використаних джерел:

1. Коломоєць І. В., Воронкова В. Г. Цифровий гуманізм у процесі взаємодії та балансу між автоматизацією та людяністю: шлях до гармонії. *Формування концепції цифрової трансформації освіти та соціально-відповідального цифрового громадянства у контексті європейського досвіду* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції 21–22 листопада 2024 року / ред.-упорядник: д. філософ. н., проф. В. Г. Воронкова. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 236–239.
2. Коломоєць І. В. Цифровий гуманізм в умовах трансформації комунікаційної культури постінформаційного суспільства. *Комунікаційний простір постінформаційного суспільства: гуманітаристика перед викликами воєнного часу* : Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 22 травня 2025 року) / за ред. У. В. Жорнокуй і О. П. Кивлюк. Київ : НУБіП України, 2025. С. 212–213.
3. Коломоєць І. В., Воронкова В. Г. Цифровий гуманізм як пошук цінностей у добу алгоритмів і штучного інтелекту: соціально-філософський аналіз. *Інженерні інновації та розбудова національної економіки* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю. М. Потебні (15–16 травня 2025 року, м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко ; Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 811–816.
4. Нікітенко В., Воронкова В., Тупахіна О., Сорокіна О.. Європейські практики цифрового гуманізму у контексті глобальних викликів. *Humanities studies* : Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia : Publishinghouse “Helvetica”, 2024. Вип. 18 (95). С. 52–64. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-18-95-06>. URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/299852/292360>
5. Нікітенко В., Воронкова В., Кивлюк О. Цифровий гуманізм як нова парадигма розвитку сучасних гуманітарних наук. *Humanities studies* : Collection of Scientific Papers / ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2025. 22 (99). Р. 81–90. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-22-99-09>. URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/325089>
6. Nikitenko V., Voronkova V., Oleksenko R., Kyvliuk O., Klochek L., Koliada N., Abramova O. Drachuk M. Developing the Concept of Digital Humanism as Human Interaction with Artificial Intelligence (Розробка концепції цифрового гуманізму як взаємодії людини зі штучним інтелектом). *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*. 2025. 23 (1). Р. 238–248. URL: https://www.pjlss.edu.pk/pdf_files/2025_1/161-170.pdf
7. Рижова І. С. Сутність і зміст дизайну. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2012. Випуск 51. С. 206–216.
8. Рижова І. С. Наукові основи дизайну. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. Вип. 62. С. 109–122.

КРАЙНІК ОЛЕНА,

к. е. н., доц.,

Національний університет «Запорізька політехніка»

E-mail: elenakrainik2@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9787-0744>

КУРИС АНДРІЙ,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

Національний університет «Запорізька політехніка»

E-mail: kuris22andrew@gmail.com

**ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ З АУДИТОРІЄЮ
В КУЛЬТУРНИХ ПРАКТИКАХ У ПЕРІОД ВІЙНИ:
ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ, ОНЛАЙН-МУЗЕЇ ТА ГІБРИДНІ ПОДІЇ**

В умовах повномасштабної війни культурна сфера опинилася перед безпрецедентними викликами, що пов'язані з обмеженим фізичним доступом до культурних інституцій, підвищеними безпековими ризиками та потребою швидкої адаптації до нових реалій. Попри це, культура продовжує відігравати ключову роль у збереженні національної ідентичності, формуванні психологічної стійкості та підтриманні соціальної згуртованості суспільства [1].

Культурні установи – музеї, театри, бібліотеки, арт-центри – стають не лише осередками творчості, а й важливими інструментами емоційної підтримки та комунікації під час кризи. У цих умовах особливо гостро постає потреба у пошуку нових моделей взаємодії з аудиторією, що ґрунтуються на цифрових технологіях та дають змогу забезпечити доступність культурних практик незалежно від географічних та безпекових обмежень. Саме тому питання інноваційних форматів культурної комунікації набуває особливої актуальності та стратегічного значення.

Восенні події суттєво трансформували традиційні культурні практики, змістивши акцент із фізичної присутності на цифрову доступність і швидку комунікацію. У ситуації, коли офлайн-події часто стають неможливими або небезпечними, ключовим стає використання мобільних, адаптивних та динамічних каналів взаємодії. Цифрові формати виконують роль містка між інституціями та суспільством, забезпечуючи неперервність культурного життя навіть у критичних умовах. Вони дозволяють не лише зберігати культурний продукт, а й підтримувати емоційний зв'язок із громадянами, які потребують стабільності та відчуття спільності.

Сучасні цифрові платформи стали основою нових моделей культурної комунікації. Соціальні мережі, стримінгові сервіси та інтерактивні онлайн-платформи створюють простір для живого спілкування, колективного перегляду контенту та миттєвої реакції аудиторії. Формуються нові типи взаємодії – онлайн-спільноти навколо культурних ініціатив, live-події, флешмоби, інтегровані цифрові кампанії, які дозволяють досягати високої залученості. Їхня ключова перевага полягає в можливості охопити значно ширшу аудиторію, забезпечити масштабованість культурних проєктів і оперативно реагувати на суспільні запити [2].

У відповідь на загрози фізичної втрати культурних артефактів та обмеження доступу до музейних просторів, багато інституцій перейшли до онлайн-музеїв, застосовуючи 3D-тури, панорамні огляди, віртуальні виставки і високоточні цифрові копії фондів. Така практика не лише розширює можливості віртуального відвідування, але й виступає важливим механізмом збереження спадщини. Цифрова архівація дозволяє документувати артефакти у максимально точному форматі, створюючи резервні копії та забезпечуючи глобальний доступ до культурних ресурсів навіть у найскладніших умовах.

Гібридні формати – поєднання онлайн- та офлайн-участі – стали оптимальним рішенням для культурних інституцій у період війни. Вони дозволяють проводити події одночасно для локальної аудиторії та глядачів з інших регіонів або країн, що сприяє міжнародній взаємодії та розширенню культурного простору. Такі моделі мають також важливий психологічний ефект: через спільні події люди отримують підтримку, відчуття єдності та можливість переживати колективний досвід навіть дистанційно. До практичних прикладів належать концерти з онлайн-трансляцією, дискусійні клуби в режимі live, мистецькі виставки з доповненням відео-екскурсій.

Таблиця 1 демонструє порівняльні характеристики трьох ключових моделей цифрової взаємодії, що застосовуються культурними інституціями в умовах війни. Вона підкреслює, що кожна модель має власні сильні сторони та обмеження, але всі три є потужними інструментами збереження культурної активності й зміцнення психологічної стійкості суспільства. Цифрові платформи забезпечують оперативну комунікацію, онлайн-музеї – доступ до спадщини й освітньо-культурну стабільність, а гібридні події створюють емоційно насичений простір колективної взаємодії.

Досвід цифрової трансформації культурної сфери під час війни показав ефективність багатьох інструментів, які можуть залишатися актуальними і в післявоєнний період. Зокрема, цифрові комунікаційні платформи, онлайн-музеї та віртуальні архіви довели свою здатність забезпечувати безперервність культурного життя, розширювати аудиторію та сприяти

міжнародній видимості української культурної спадщини. Інноваційні формати взаємодії формують нові можливості для доступності, освітніх ініціатив і культурної дипломатії [4].

Таблиця 1 – Порівняння цифрових моделей культурної взаємодії під час війни [3]

Модель взаємодії	Основні інструменти	Переваги	Обмеження	Роль у психологічній підтримці
Цифрові комунікаційні платформи	соцмережі, стрімінги, інтерактивні сервіси	висока доступність, швидка реакція, широка аудиторія	залежність від інтернету, інформаційне перевантаження	швидкий емоційний зв'язок, формування онлайн-спільнот
Онлайн-музеї та цифрові архіви	3D-тури, цифрові колекції, VR-огляди	доступність незалежно від місцезнаходження, збереження спадщини	відсутність живого контакту, технічні вимоги	відчуття культурної стабільності, освітня підтримка
Гібридні культурні події	live-трансляції, інтегровані формати, мультимедійні презентації	одночасне охоплення аудиторії онлайн і офлайн, гнучкість	складність організації, технічні ризики	колективний досвід, емоційна єдність та взаємодопомога

Перспективи відновлення культурних інституцій пов'язані з подальшим розвитком інтерактивних платформ і гібридних форматів, які поєднують офлайн-участь із онлайн-компонентами. Це потребує стратегічного підходу, розвитку цифрових компетентностей персоналу та розширення партнерств із технологічним сектором і міжнародними організаціями. Такі рішення дозволять створювати більш гнучкі, інклюзивні та масштабовані культурні практики.

Висновок. Таким чином, можна зазначити, що цифрові інновації, що виникли як вимушена реакція на виклики війни, стали основою для модернізації культурного сектору та відкривають широкі можливості для його сталого розвитку у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Крайнік О. М. Нові можливості цифрових технологій в сфері управління персоналом. *Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва, торгівлі*

та біржової діяльності : матеріали III-ої Міжнародної науково-практичної конференції, Запоріжжя, 11–12 травня 2022 року. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. 410 с., С. 383–385.

2. Задорожний О. В. Цифровізація в культурній сфері: переваги та виклики. *Культура і сучасність*. 2021. № 3 (23). С. 45–52.

3. Воронкова В. Г., Череп А. В. Креативні цифрові технології як мегатренди розвитку туристичного бізнесу: поширення європейського досвіду в Україні. *Humanities studies*. 2020. № 6 (83). С. 165–179.

4. Сергієнко Т. І. Роль інформаційних технологій у житті сучасної людини. *Українські студії в європейському контексті*. 2023. Т. 7. С. 344–349.

УДК 316.74:316.6:159.9:004.02(477)"2022/

ОСПИЩЕВ СЕРГІЙ,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету
E-mail: ospdimon@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-4911-1830>

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ПРАКТИК В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ: ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ

Тема є надзвичайно актуальною в сучасних умовах, оскільки війна радикально змінює соціальне та культурне середовище, підвищує рівень стресу та невизначеності, що безпосередньо впливає на роботу культурних інституцій та колективів, які їх підтримують. У таких умовах цифрові технології стають ключовим інструментом збереження та розвитку культурних практик, забезпечуючи можливість організації онлайн-виставок, віртуальних театральних постановок, дистанційного навчання та творчих майстерень. Однак успішне впровадження цифрових рішень неможливе без врахування психологічних аспектів управлінської діяльності, оскільки саме керівник виступає центральною ланкою, що поєднує технологічні інновації з людським фактором. Психологічні засади управлінського впливу включають емоційний інтелект керівника, здатність розпізнавати та регулювати емоції команди, адаптивне лідерство, що дозволяє гнучко реагувати на зміни та швидко впроваджувати цифрові інновації, а також психологічну підтримку та мотивацію,

які стимулюють залученість персоналу, збереження стійкості та креативності в стресових умовах.

У міжнародному науковому просторі проблематика цифрової трансформації культурних практик у контексті війни, гуманітарних криз і післявоєнного відновлення активно розробляється низкою провідних дослідників. Одним із найпомітніших авторів є Мілорад М. Шкоріс, який у своїх роботах аналізує цифрові медіа як інструмент підтримки культурної ідентичності та управління соціальними процесами під час збройних конфліктів. Він підкреслює, що цифрові платформи здатні не лише документувати воєнний досвід, а й створювати умови для психологічної взаємопідтримки спільнот [3].

Важливий внесок у вивчення цифрової культурної спадщини в умовах війни зробила Марі Контепонс, яка досліджує міжнародні проєкти цифрового архівування культурних об'єктів у зонах конфлікту. Її дослідження зосереджуються на управлінських стратегіях збереження культурної пам'яті та психологічних ефектах доступу до цифрових репрезентацій для спільнот, що пережили втрати [2].

Значущими є праці Сари Девіс, яка досліджує гуманітарні технології, цифрову дипломатію та культурні практики у кризових ситуаціях. У її роботах розкривається, як цифрові інструменти можуть слугувати засобом подолання травматичного досвіду, відновлення соціального капіталу та формування нових моделей управління культурною сферою в умовах нестабільності.

Вагоме місце у формуванні міжнародного бачення цифрової трансформації культури посідають роботи Ніколаса Дж. де Віллерса, який аналізує цифрові екосистеми культурних інституцій, а також взаємодію технологій і психологічних механізмів сприйняття культурного контенту. Автор робить акцент на тому, що цифрові платформи можуть перебирати на себе функції емоційного супроводу, підтримуючи колективну стійкість у період післякризового відновлення [4].

Суттєвий вплив на наукову дискусію справили також дослідження Лорі Стерн, яка вивчає цифрову гуманітаристику та методи цифрового відновлення культурних ландшафтів після руйнувань. Її роботи доводять, що застосування цифрових технологій у реконструкції культурних практик і простору має не лише інженерний, а й глибокий психологічний вимір, оскільки відтворення культурної пам'яті сприяє стабілізації постраждалих спільнот.

Не менш важливими є праці Тімоти Колетти та Саймона Таннера, відомих дослідників цифровізації культурної спадщини. Вони аналізують управлінські моделі цифрових культурних політик, особливо в країнах,

що переживають соціальні та політичні кризи. Їхній підхід спирається на ідею, що цифрова культура може виступати інструментом психологічної резиліентності та відновлення довіри всередині суспільства [6; 7].

Окремо варто згадати роботи Енн Джиллен та Міріам Поснер, які зосереджуються на цифрових методах реконструкції культурних практик, цифровому сторітелінгу й емоційному вимірі взаємодії з цифровою культурною спадщиною. Вони наголошують, що цифрові наративи стають засобом подолання негативних психологічних наслідків війни, оскільки дають людям можливість відтворювати власні історії й знаходити нові форми культурного самовираження [8; 9].

Узагальнюючи, зарубіжні дослідники розглядають цифрову трансформацію культурної сфери в умовах війни та післявоєнного відновлення як комплексний процес, у якому технологічні інновації переплітаються з психологічними потребами людей та управлінськими моделями, спрямованими на збереження, підтримку та відновлення культурної ідентичності. Їхні роботи розширюють теоретичну базу, необхідну для осмислення ролі цифрової культури у зміцненні соціальної стійкості та формуванні майбутніх стратегій культурного розвитку.

Концептуально тема поєднує дві взаємопов'язані складові: технологічну – цифрову трансформацію культурних практик, та психологічну – обґрунтоване управління колективом для ефективного впровадження змін. Синтез цих аспектів дозволяє забезпечити стійкий розвиток культури в умовах війни та післявоєнного відновлення, створюючи модель, у якій цифрові інструменти та психологічно грамотне керівництво взаємно підсилюють один одного і сприяють успішній адаптації культурної сфери до нових умов. Тема є надзвичайно актуальною, оскільки сучасні культурні інституції та колективи стикаються з подвійним викликом: необхідністю швидкої цифровізації та збереження психологічної стабільності працівників у стресових умовах війни та післявоєнного відновлення. Цифрова трансформація передбачає інтеграцію новітніх технологій – онлайн-платформ, мультимедійних ресурсів, віртуальної реальності та штучного інтелекту – у культурні процеси, що потребує не лише технічних, а й психологічно обґрунтованих підходів до управління колективом.

Психологічні засади управлінської діяльності в такому контексті включають кілька ключових компонентів. По-перше, емоційний інтелект керівника є основою ефективного управління, оскільки він дозволяє розпізнавати, оцінювати та регулювати емоції співробітників, зменшувати тривогу та підтримувати мотивацію команди у складних умовах. По-друге, адаптивне лідерство забезпечує гнучке реагування на зміни, здатність швидко впроваджувати цифрові інновації та коригувати управлінські стратегії

залежно від ситуації. По-третє, важливим аспектом є психологічна підтримка та мотивація персоналу, що включає створення безпечного психологічного середовища, розвиток колективної стійкості та стимулювання креативності, особливо коли культурні проєкти реалізуються в онлайн-форматі або в умовах обмежених ресурсів. Крім того, психологічні засади управлінського впливу включають здатність керівника до коучингового підходу, тобто підтримку навчання та професійного розвитку працівників, що адаптуються до цифрових інструментів. В умовах післявоєнного відновлення такі підходи стають ключовими для відновлення культурних практик та забезпечення стабільності колективів.

У сукупності ці психологічні компоненти формують ефективну модель управлінського впливу, у якій технологічні рішення та психологічна підтримка взаємопов'язані і підсилюють один одного, сприяючи успішній цифровій трансформації культурних практик та сталому розвитку культурної сфери. У підсумку така інтегрована модель дає змогу не лише оптимізувати процеси управління культурними інституціями, а й забезпечити їхню стійкість у кризових і посткризових умовах. Поєднання цифрових інструментів із психологічними механізмами підтримки сприяє формуванню гнучких стратегій адаптації, підвищенню мотивації учасників культурних процесів, зміцненню довіри між управлінцями та спільнотами, а також розвитку інноваційних форм культурної діяльності. Таким чином, психологічні засади управлінського впливу постають не додатковим елементом, а ключовою умовою гуманізації цифрової трансформації. Вони забезпечують гармонійне поєднання технологічних можливостей із людськими потребами, що, своєю чергою, формує підґрунтя для відновлення, модернізації та стратегічного розвитку культурної сфери в умовах війни та післявоєнної реконструкції.

Цифрова трансформація культурних практик в умовах війни та післявоєнного відновлення виступає не лише технологічним процесом, а комплексним соціокультурним і психологічним явищем. Дослідження зарубіжних авторів – таких як S. Davis, M. Škorić, M. Contetpons, N. de Villiers, L. Stern, T. Collette, S. Tanner, A. Gillen та M. Posner – доводять, що цифрові інструменти стають ключовими у збереженні культурної спадщини, підтримці колективної ідентичності, стабілізації спільнот, а також у подоланні наслідків травматичного досвіду. Цифрова культура, за їхніми підходами, поєднує функції архівування, комунікації, психологічної підтримки та реконструкції символічного простору. Управлінські моделі цифровізації, запропоновані цими авторами, підкреслюють необхідність стратегічного планування, участі громади та інтеграції гуманітарного підходу в цифрові рішення.

Загалом, цифрові платформи і технології сприяють формуванню нових способів взаємодії між культурними інституціями та суспільством, забезпечують безперервність культурного життя навіть у кризових умовах, а також підтримують соціальну стійкість і психологічне відновлення. Вони дозволяють переосмислити роль культури як ресурсу емоційного та когнітивного відновлення, а цифрові середовища стають просторами формування довіри, солідарності та спільної пам'яті.

Практичні рекомендації

Інституціоналізувати цифрові стратегії у сфері культури. Культурним установам необхідно приймати довгострокові цифрові плани, що передбачають збереження, популяризацію та комунікацію культурної спадщини в онлайн-форматі.

Розвивати психологічно орієнтовані цифрові сервіси. Рекомендовано інтегрувати у цифрові культурні платформи елементи підтримки, такі як історії спільнот, цифрові виставки, архіви пам'яті та інструменти емоційного включення.

Створювати цифрові архіви воєнного досвіду. Важливо документувати культуру воєнного часу, залучаючи громадян, митців та освітні установи. Це сприяє збереженню ідентичності та формує ресурс для майбутніх поколінь.

Забезпечувати участь локальних громад у цифрових проєктах. Управлінські практики повинні бути відкритими та інклюзивними, дозволяючи громадам самостійно визначати культурні пріоритети та створювати власні цифрові продукти.

Підтримувати фахівців культурної сфери через цифрові освітні програми. Потрібно впроваджувати тренінги з цифрової грамотності, кризового менеджменту, психологічної підтримки та цифрового сторітелінгу.

Розвивати міжнародне партнерство у сфері цифрової культурної спадщини. Співпраця з міжнародними організаціями – музеями, архівами, університетами – дозволяє отримати доступ до технологій, методик та фінансової підтримки.

Впроваджувати інтерактивні цифрові формати. Віртуальні музеї, цифрові реконструкції, 3D-моделювання культурних об'єктів та VR/AR-проєкти сприяють підвищенню емоційної включеності та залучення молоді.

Враховувати етичні та психологічні аспекти цифровізації. Потрібно забезпечувати захист персональних даних, коректне подання травматичних матеріалів та дотримання принципів цифрової гуманності.

Список використаної літератури:

1. Davis S. Digital humanitarianism, cultural resilience and crisis communication. Routledge, 2022.
2. Contetpons M. Digital archiving of cultural heritage in conflict zones: Strategies for preservation and community recovery. Cambridge University Press, 2021.
3. Škorić M. M. Digital media, conflict communication and collective identity: A global perspective. Springer, 2020.
4. De Villiers N. J. Digital ecosystems in cultural institutions: Psychology of perception and digital engagement. Palgrave Macmillan. 2019.
5. Stern L. Digital humanities and reconstruction of cultural landscapes after destruction. University of Chicago Press, 2023.
6. Collette T. Cultural policy digitalization: Governance models in times of crisis. Oxford University Press, 2021.
7. Tanner S. Digital cultural value: Principles for digitization and cultural management. Facet Publishing, 2020.
8. Gillen A. Digital storytelling and emotional experience in contemporary culture. MIT Press, 2018.
9. Posner M. Rebuilding culture through digital methods: Post-conflict narratives and community memory. Duke University Press, 2022.

ПРЕВІР КАТЕРИНА,

к. філос. н., доц.,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
E-mail: stecenkokaterina@gmail.com

ПЕРОВ ДМИТРО,

аспірант кафедри ЮНЕСКО з наукової освіти,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
E-mail: heritage.dmytro@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-5951-2571>

**ЦИФРОВА МЕМОРІАЛІЗАЦІЯ ВІЙНИ:
ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРИ ПАМ'ЯТІ**

Цифрова меморіалізація російсько-української війни, що триває з 2014 року та набула повномасштабного характеру з 2022-го, радикально трансформувала традиційну культуру пам'яті в Україні. Якщо класична меморіалізація повсякчас спиралася на фізичне втілення пам'яті, то цифрові технології (онлайн-платформи, VR-музеї, архіви чи соціальні мережі) роблять пам'ять динамічною та доступною. Що не менш важливо, даний процес відбувається в реальному часі, перетворюючи війну на «найбільш задокументовану в історії».

Ключовим аспектом трансформації є персоналізація пам'яті. Традиційна радянська/пострадянська культура пам'яті часто зводила загиблих до абстрактної статистики чи героїчного колективу на дошці постаменту черговим «безіменним», ігноруючи, тим самим, індивідуальні історії. «Звитяга українських військовиків – ключовий сюжет національного міфу та українського історичного наративу. Глорифікації військових подвигів у публічному просторі служить пам'ятники, які тим самим утверджують значущі для спільноти цінності» [2, с. 83]. Цифрові проєкти, як от Платформа пам'яті «Меморіал», радикально змінюють цей момент. Так, станом на 2025 рік вона містить тисячі персоналізованих профілів загиблих військових і цивільних з фото, біографіями та спогадами родин. Метою даної платформи є перетворення «статистики на імена». Подібні ініціативи (наприклад, «Архів війни» від Docudays UA) збирають мільйони відео, аудіо та фото від очевидців, створюючи низові, децентралізовані

архіви пам'яті. Це сприяє усебічності та об'єктивності в тлумаченнях даних процесів. «Ми більше не на одній хвилі з минулим. Ми можемо знайти його лише за допомогою документальної, архівної, пам'ятевої реконструкції, «реапропріації» (слово епохи), що перетворює пам'ять (повністю перебудовану для реактуалізації) на актуальне означення того, що раніше просто називали «історія». Смысл слів тут глибинно й небезпечно перекручується, це треба добре усвідомлювати, щоб не потрапити на гачок видимостей» [3, с. 261].

Іншим виміром цифрової меморіалізації війни стає іммерсивність і візуалізація руйнувань. Проекти на кшталт “War Up Close” та VR-музеї використовують панорамні ефекти, дрони та 3D-моделі для віртуальних турів зруйнованими містами (Буча, Ірпінь, Харків, Маріуполь). Це не просто документація злочинів для міжнародного правосуддя, а створення «простору присутності». Глядач «опинається» серед руїн, відчуваючи тишу та відсутність життя. Це «нова екологія війни», де цифрові медіа роблять пам'ять афективною та негайною, долаючи географічні бар'єри. Такі VR-експозиції подорожують світом (Канада, США, Європа та ін.), сприяючи культурній дипломатії та солідарності.

Філософськи ця трансформація резонує з ідеями П'єра Нора про «місця пам'яті» / “lieux de mémoire” [4]. Так, якщо фізичні постаменти вразливі до знищення (російські обстріли пошкодили сотні цих об'єктів культурної спадщини), то цифрові стають «вічними» та гнучкими. У перспективі післявоєнного відновлення цифрова пам'ять стане основою для гібридних меморіалів: поєднання фізичних кладовищ з онлайн-реєстрами тощо. Ініціативи та проєктні лабораторії меморіалізації постійно шукають «нові мови пам'яті», відходячи від радянських стереотипів. Це не лише збереження, а й опір: документування злочинів для трибуналів, а також активна протидія російським наративам.

Цифрова меморіалізація трансформує культуру пам'яті з статичної та локальної на динамічну та глобальну, роблячи її інструментом справедливості та єдності. В умовах війни це акт опору забуттю, але й виклик: зберегти людську гідність у цифровому просторі. Україна, як «лабораторія нової меморіальної мови» (за Антоном Дробовичем), формує прецедент для світу, де пам'ять стає не лише минулим, а й зброєю в боротьбі за майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Концептуалізація пам'ятіного дискурсу в умовах російсько-української війни. Аналітична записка. Львів : НАН України ; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2024. 150 с.

2. Михайлова О. Меморіалізація військової звитяги у пам'ятниках України: аксіологічні аспекти. *Політична культура та ідеологія*, Вип. 5. 2022. С. 79–85.
3. Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять. Київ : Кліо, 2014. 272 с.
4. Nora P. Les lieux de mémoire. I. La Republique; II. La Nation; III. Les Frances. Paris, Gallimard (Bibliothèque illustrée des histoires), 1992. 190 p.

UDC 338.48:004.738.5

MEJERYTE-NARKEVICIENE KRISTINA,

Lithuanian Sports University

E-mail: kristina.mejeryte@lsu.lt

ORCID ID: 0000-0003-0629-3265

RIMDEIKA ARNAS,

Lithuanian Sports University

E-mail: arnas.rimdeika@stud.lsu.lt

THE IMPACT OF USER-GENERATED CONTENT ON SOCIAL NETWORKS ON TOURISTS' DESTINATION CHOICE

The study data revealed that most respondents travel moderately 46 % travel 2–3 times per year, and another 26 % travel only once a year or less. Frequent travelers (7 or more trips per year) accounted for only 13 % of the sample. This indicates that the study participants are not intensive travelers, yet traveling is a fairly common activity for them. The concept of UGC is generally familiar to respondents: almost half (49 %) clearly understand the meaning of the term, 35 % have heard it but are unsure about its exact definition, and 17 % have never heard of UGC. These findings show that the understanding of user-generated content is still not uniformly established within society.

Analyzing how often respondents use UGC for travel planning, it was found that 31 % always rely on it, 19 % do so often, and 39 % sometimes. Only 11 % stated that they do not use UGC at all, which indicates that this source of information is widely used. This confirms that UGC is an important source of information in the travel planning process.

Evaluating the platforms where respondents most often search for travel-related UGC, the highest averages were given to video-based platforms YouTube (M = 4,15) and Facebook (M = 4,12). Slightly lower scores were given to TikTok (M = 4,00) and Instagram (M = 3,86). Specialized review sites (TripAdvisor,

Booking) were rated moderately ($M = 3,48$), while forums and Reddit received the lowest evaluations ($M = 2,81$). This indicates that visually appealing and easily consumable platforms dominate as sources of travel information.

Respondents also evaluated the UGC formats they find most acceptable. Video content received the highest approval ($M = 4,13$), followed by photos ($M = 4,01$) and text-based stories ($M = 4,00$). Audio formats ($M = 3,78$) and interactive content ($M = 3,68$) received lower evaluations. Memes and GIFs were considered the least suitable for gathering travel information ($M = 3,03$). These results confirm the trend that travel-related content is perceived as a serious information source rather than entertainment.

Regarding the ability to distinguish UGC from influencer-generated content, half of the respondents (50 %) reported that they can usually differentiate commercial content, 32 % can do so without difficulties, and 17 % stated that such differentiation is difficult or that they do not think about it at all.

The features that most clearly indicate authentic user-generated content include a natural communication style ($M = 3,63$), the absence of advertising labels ($M = 3,61$), undisclosed partnerships ($M = 3,54$), and less professional visual quality ($M = 3,48$). This supports findings by Walsh et al. (2024) and Yamagishi et al. (2024), which show that UGC is perceived as “more real” and more authentic, mainly because it usually lacks direct commercial motivation. However, this assumption of authenticity also raises a challenge: the responses in this study revealed that nearly one-third of participants do not always recognize when content is commercial and when it is not. According to studies by Naab and Sehl (2017), Puspitasari and Aruan (2023), and Ghaly (2023), there are hybrid content forms in which the boundaries between non-professional and commercial motives blur, which may explain why respondents find it difficult to distinguish between the two. In theory, it is already being discussed that platform algorithms and users themselves could have more tools to indicate whether content is commercial (Zaim et al., 2024). On the one hand, mandatory labeling (#ad, #sponsored, etc.) increases transparency, but it also raises the question of whether it may disrupt the natural community culture. A plausible compromise is to encourage influencers and businesses to follow stricter labeling rules, while motivating users to report questionable cases, thus supporting community self-regulation.

Finally, assessing the influence of social media content on travel destination choice (see Table 1), the strongest effects were attributed to positive reviews and appealing traveler photos ($M = 4,13$). Negative comments also exert a strong influence ($M = 4,04$), while personal recommendations are considered important ($M = 4,00$). This corresponds to Filieri et al. (2021), who noted that even a few critical reviews, if they appear authentic, can negatively affect respondents' perceptions of a destination. This may be problematic for lesser-known

destinations, as they lack abundant positive feedback. Consequently, just a few negative comments can disproportionately influence overall perception. Respondents also reported that they are accustomed to checking social media content before traveling ($M = 3,94$) and consider UGC more trustworthy than official advertisements ($M = 3,91$). Detailed vlogs and blog posts likewise help shape travel decisions ($M = 3,87$). Short videos or memes often spark curiosity ($M(SD) = 3,65 \pm 1,38$). Authentic, non-commercial-looking information has a moderate influence ($M(SD) = 3,29 \pm 1,47$). After reading about other travelers' experiences, some respondents tend to adjust their travel plans ($M(SD) = 3,41 \pm 1,44$). The standard deviations (1,12–1,47) indicate considerable variation in opinions; however, all mean scores exceed the scale midpoint, confirming that social media content significantly influences travel decisions overall.

Table 1 – Influence of social media content on travelers' destination choice (scores)

Statement	Mean	Standard deviation
It is important for me to receive personal recommendations from other people (ordinary travelers) when choosing a travel destination	4	1,16
I often review content posted on social networks (photos, reviews, videos) before deciding on a trip	3,94	1,17
I consider user-generated content more trustworthy than official advertising or influencer-promoted places	3,91	1,25
The fact that the content appears authentic (not adjusted for commercial purposes) significantly influences my decision to travel to a particular place	3,29	1,47
After viewing travelers' experiences or advice on social networks, I more often change or adjust my travel plans	3,41	1,44
Different platforms (e.g., Instagram, YouTube, TripAdvisor) provide enough variety and help create a comprehensive impression of a place	3,68	1,37
Short videos or memes (TikTok-style) often spark my curiosity and encourage me to explore new travel destinations	3,65	1,38
Longer videos or detailed blog entries (e.g., vlogs, comprehensive travel reviews) significantly help me decide where to travel	3,87	1,22
Negative reviews posted by other users in forums or on specialized websites (e.g., TripAdvisor) can significantly reduce my desire to visit a place	4,04	1,15
When I find many good reviews or see appealing traveler photos, I am likely to visit a place that I had not planned to visit before	4,13	1,12

Despite the many statements with which respondents clearly agreed, a noticeable percentage selected neutral responses. More than one-fifth of participants most often chose “neither agree nor disagree,” for example, regarding content authenticity or changing travel plans after viewing such content.

This may indicate several things. First, social media may still not be the primary source of information for some travelers and they may rely on other sources such as travel agency offers or recommendations from their close social circle. Second, neutral responses may reflect doubts about the credibility of the content and even if it appears appealing, users may hesitate to fully trust that it reflects reality. Third, the high proportion of neutral responses suggests that some respondents simply do not have a clear opinion, perhaps because they have not reflected on the influence of such content or do not consciously feel its impact.

Thus, social media content has a significant influence on travelers’ decisions. However, at the same time, a notable proportion of people remain undecided about this aspect. This suggests that the impact is not absolute. The overall dynamic reflects both the power of social media and the need to critically evaluate what we see online.

The results revealed that user-generated content is an important factor in the process of choosing a travel destination. First, most respondents indicated that other travelers’ personal experiences matter to them, as they tend to perceive such experiences as more trustworthy than commercially driven advertising. Second, a considerable number of respondents admitted to changing their already planned trips or spontaneously considering entirely new destinations after encountering appealing user-generated content. Third, the study showed that UGC can also create a negative impression of a destination, almost half of the respondents stated they would cancel a trip or lose interest after seeing negative reviews from other travelers.

Overall, it can be concluded that user-generated content on social media influences tourists both informationally and emotionally, encouraging them to discover new destinations while also discouraging visits to places associated with negative feedback.

References:

1. Briciu A., Briciu V. A. (2020). Participatory culture and tourist experience: Promoting destinations through YouTube. In *Strategic Innovative Marketing and Tourism* : 8th ICSIMAT, Northern Aegean, Greece. Springer International Publishing, 2019. Pp. 425–433.
2. Chatzopoulou E., Travers N. Authenticity goes digital: A big data analysis of the influence of the country of origin and authenticity perceptions on TripAdvisor

ethnic restaurant reviews. In *Academy of Marketing Science Annual Conference*. Cham : Springer International Publishing, 2020. Pp. 3–15.

3. Ćurlin T., Jaković B., Miloloža I. Twitter usage in tourism: literature review. *Business Systems Research* : International Journal of the Society for Advancing Innovation and Research in Economy. 2019. 10 (1). Pp. 102–119.

4. De Oliveira R. A. No selfies, please: An analysis of travel texts and images from Reddit. *European Journal of Applied Business Management*. 2022. 8 (1). Pp. 29–44.

5. Djafarova E., Kramer K. Is YouTube advertising effective: context of travel industry. *Athens Journal of Tourism*. 2020. 7 (2). Pp. 1–17.

6. Fan L., Zhang D. Study on the hotspots of urban tourism spaces based on Instagram-Worthy locations data: Taking Beijing as an example. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*. 2023. 50 (7). Pp. 1822–1837.

7. Fernando A. L. A Conceptual Review on Impact of User Generated Facebook Content on Destination Choices; With Special Reference to Tourism Industry. *SSRN Electronic Journal*. 2023.

8. Filieri R., Acikgoz F., Ndou V., Dwivedi Y. Is TripAdvisor still relevant? The influence of review credibility, review usefulness, and ease of use on consumers' continuance intention. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. 2021. 33 (1). Pp. 199–223.

УДК 338.48:004.8:502/504:008

ТЕСЛЕНКО ТЕТЯНА,

к. е. н.,

доцент кафедри туристичного бізнесу та гостинності,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
E-mail: C.SPAS.DP@i.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5810-3569>

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЦИФРОВИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ТА ЙОГО КУЛЬТУРНІ ПРАКТИКИ

Сучасний розвиток туризму все більше орієнтується на принципи сталого розвитку та екологічної безпеки, що визначає актуальність теми цифрового зеленого туризму. Зростаюча потреба у збереженні природних ресурсів та мінімізації негативного впливу туристичної діяльності на навколишнє середовище спонукає до впровадження інноваційних рішень, які поєднують екологічну відповідальність та цифрові технології. Цифровізація туристичної галузі відкриває нові можливості для

планування та оптимізації туристичних маршрутів, надання актуальної інформації туристам у реальному часі та персоналізації туристичного досвіду. Особливу роль у цьому процесі відіграє штучний інтелект, який здатний аналізувати великі масиви даних про завантаженість туристичних об'єктів, екологічний стан територій, сезонні та кліматичні особливості, а також прогнозувати туристичні потоки. Використання ШІ дозволяє створювати індивідуальні екологічно безпечні маршрути, оптимізувати управління туристичною інфраструктурою та ресурсами, здійснювати моніторинг впливу туризму на довкілля та оперативно приймати управлінські рішення, спрямовані на підтримку сталого розвитку. Концептуально цифровий зелений туризм інтегрує принципи екології, інформаційних технологій, соціально-економічного планування та етики цифрового гуманізму, ставлячи за мету формування людиноцентричного підходу до розвитку туристичної сфери. Впровадження ШІ у цей контекст дозволяє поєднати економічні вигоди, соціальні потреби та екологічну безпеку, сприяючи розвитку локальної інфраструктури, створенню нових робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності туристичних напрямів. Таким чином, цифровий зелений туризм із використанням штучного інтелекту постає перспективною моделлю, що забезпечує синергію між технологічними інноваціями та сталим розвитком туристичної галузі, відповідаючи сучасним викликам глобалізації та цифровізації [1].

Проблематика використання штучного інтелекту у цифровому зеленому туризмі формується на перетині кількох наукових дисциплін, зокрема туризмознавства, екології, інформаційних технологій та штучного інтелекту. Цей напрям є відносно новим, проте вже активно досліджується як зарубіжними науковцями, так і міждисциплінарними командами, які поєднують технологічний, екологічний та соціально-економічний підходи. Серед ключових дослідників, які працювали над інтеграцією ШІ у сферу туризму, можна виділити таких авторів, як Роб Лоу (Rob Law), Димітріос Бугаліс (Dimitrios Buhalis) та Чжен Сян (Zheng Xiang), які розробляли концепції використання алгоритмів машинного навчання для прогнозування туристичного попиту та персоналізації туристичних послуг. Важливий внесок у вивчення впливу інтелектуальних систем на управління туристичними потоками та забезпечення сталого розвитку дестинацій зробили Маркос Ортега (Marcos Ortega) та Ана Морено (Ana Moreno), які досліджували роль ШІ у оптимізації туристичних маршрутів і зменшенні негативного навантаження на природні екосистеми [2].

У межах концепції цифрового та зеленого туризму значний внесок зробили Річард Батлер (Richard Butler), який заклав основу теорії життєвого

циклу туристичних дестинацій, та С. Майкл Холл (C. Michael Hall), який досліджував сталий та екологічний туризм із застосуванням сучасних цифрових технологій. Інноваційні технологічні підходи, включаючи використання цифрових двійників і моделювання територій, розвивали Майкл Бетті (Michael Batty), Ентоні Таунсенд (Anthony M. Townsend) та Роб Кітчін (Rob Kitchin), які зосереджувалися на створенні data-driven моделей управління територіями та цифровими екосистемами, що дозволяють прогнозувати наслідки туристичної діяльності та приймати стратегічні рішення без шкоди для довкілля.

Сучасні дослідження у сфері штучного інтелекту для зеленого туризму здебільшого здійснюються міждисциплінарними командами, що поєднують знання в галузі туризмознавства, екології та інформаційних технологій. Публікації на цю тему переважно з'являються у журналах *Tourism Management*, *Journal of Sustainable Tourism*, *International Journal of Geo-Information* та *Computers & Geosciences*. Такий підхід дозволяє розглядати цифровий зелений туризм не лише як економічну або рекреаційну діяльність, а як інтегровану систему управління, де штучний інтелект виступає інструментом забезпечення сталого розвитку, формування екологічної свідомості туристів, інтеграції локальних громад у глобальні цифрові мережі та створення нової аксіології туризму, що поєднує технологічний прогрес, екологічну відповідальність і культурні цінності [3].

Штучний інтелект відіграє ключову роль у трансформації цифрового зеленого туризму, формуючи нову парадигму сталого розвитку, яка поєднує технологічні інновації, екологічну відповідальність та людиноцентричні цінності. Його вплив виходить далеко за межі технічної автоматизації туристичних процесів, набуваючи концептуального значення, оскільки трансформує саму філософію туристичної діяльності та переосмислює взаємодію людини з природою і суспільством у цифровому середовищі. Цифровий зелений туризм у цьому контексті постає не як форма масового споживання природних ресурсів, а як інтегрована інтелектуальна система, що об'єднує екологічні, культурні, економічні та соціальні аспекти туристичного процесу. Однією з ключових інновацій є перехід від традиційних моделей туризму до адаптивного та прогностичного управління туристичними потоками. Штучний інтелект дозволяє аналізувати великі масиви даних, включаючи екологічні параметри територій, демографічні особливості туристів, сезонні навантаження на природні ресурси, транспортну інфраструктуру та соціально-економічні показники регіонів. На основі цих даних алгоритми створюють персоналізовані маршрути, які зменшують негативний вплив на навколишнє середовище, оптимізують туристичні потоки та підтримують баланс між туристичним попитом

і екологічною стійкістю. Таким чином, штучний інтелект забезпечує інтелектуальну саморегуляцію туристичної діяльності, що є принципово новим підходом у сфері зеленого туризму [4].

Важливим інноваційним аспектом є створення цифрових екосистем зеленого туризму, які поєднують туристів, місцеві громади, бізнес-структури, органи управління та природоохоронні організації. Штучний інтелект виступає інтеграційним ядром таких екосистем, забезпечуючи ефективний обмін даними, координацію дій та прийняття управлінських рішень на основі доказової інформації. Це дозволяє перейти від фрагментарних туристичних практик до комплексного управління розвитком територій з урахуванням екологічних, соціальних та економічних чинників, стимулюючи децентралізований розвиток малих і віддалених громад. Ще однією важливою інновацією є людиноцентричний та ціннісно орієнтований підхід, який реалізується через інтелектуальні системи рекомендацій. Вони стимулюють туристів до відповідальної поведінки, популяризують локальні культурні традиції, екологічно чисті способи пересування та практики сталого споживання. Завдяки цьому штучний інтелект виконує не лише сервісну, а й освітню та світоглядну функцію, сприяючи формуванню екологічної свідомості та нових моделей туристичного досвіду, де відпочинок поєднується з навчанням і відповідальністю за збереження природних ресурсів. Інноваційність також проявляється у використанні цифрових двійників природних і туристичних ландшафтів. Такі моделі дозволяють моделювати наслідки туристичної діяльності, прогнозувати навантаження на екосистеми та тестувати управлінські рішення без ризику реальної шкоди довкіллю. Це відкриває новий рівень стратегічного планування, де управління туризмом стає превентивним і базується на реальних даних та цифрових симуляціях, що дозволяє поєднати ефективність економіки та збереження природи. Штучний інтелект сприяє розвитку екологічного, соціального та культурного потенціалу територій, зокрема малих і сільських громад. Аналітичні та прогностичні можливості ШІ дозволяють громадам оцінювати туристичний потенціал територій, планувати інфраструктурні проекти без шкоди для екології, інтегрувати локальні ресурси у глобальні цифрові мережі та створювати нові робочі місця у сфері сталого туризму. У цьому сенсі цифровий зелений туризм стає потужним інструментом соціально-економічної децентралізації та інклюзивного розвитку [5].

Філософський вимір інноваційного впливу штучного інтелекту полягає у формуванні нової аксіології туризму, де цінностями стають стійкість, відповідальність, співучасть і взаємоповага до природи та культурної спадщини. Туризм дедалі більше розглядається як простір усвідомленого

екологічного досвіду та культурного діалогу, а штучний інтелект виступає медіатором між технологічним розвитком та збереженням природної і культурної спадщини. У результаті цифровий зелений туризм з III стає не просто економічною або рекреаційною діяльністю, а складовою частиною цифрового екологічного гуманізму, нової парадигми сталого розвитку, що гармонізує технології, суспільство і природу у глобальному цифровому середовищі.

В умовах післявоєнного відновлення України цифровізація та розвиток зеленого туризму можуть стати ключовими факторами соціально-економічного відновлення та сталого розвитку країни.

Першим практичним кроком є розробка національної стратегії цифрового зеленого туризму, яка передбачає чітке визначення цілей, таких як підвищення екологічної свідомості туристів, збереження природних ресурсів та оптимізація управління туристичними об'єктами за допомогою сучасних інформаційних технологій. Стратегія повинна передбачати інтеграцію цифрових платформ для бронювання, контролю потоків туристів, оцінки екологічного впливу та надання інформації про еко-послуги.

Другим кроком є впровадження штучного інтелекту для управління туристичними потоками та планування маршрутів. AI-технології дозволяють прогнозувати відвідуваність природних територій, оптимізувати логістику туристичних маршрутів та мінімізувати негативний вплив людської активності на екосистеми. Наприклад, алгоритми штучного інтелекту можуть аналізувати історичні дані про потоки туристів, погодні умови та стан навколишнього середовища, формуючи рекомендації для управління туристичними зонами в режимі реального часу [6].

Наступним кроком є цифрове картування природних територій та туристичних об'єктів. Створення інтерактивних карт із інформацією про маршрути, еко-сервіси, обмеження та правила відвідування дозволяє туристам планувати поїздки без шкоди для довкілля. Використання дронів, сенсорів та систем дистанційного моніторингу допомагає відстежувати стан природних територій, виявляти проблемні зони та запобігати їх деградації.

Важливим аспектом є розвиток освітніх програм та цифрової освіти для працівників туристичної галузі. Тренінги та курси з використання цифрових платформ, аналітики даних та штучного інтелекту підвищують компетентність місцевих громад у сфері управління туризмом, сприяють впровадженню екологічних практик і формують професійні кадри для сучасного зеленого туризму [7].

Інтеграція міжнародного досвіду є ще одним важливим кроком. Досвід країн ЄС у розвитку зеленого та цифрового туризму може бути

використаний для впровадження найефективніших технологій та практик в Україні. Це включає залучення грантів, міжнародних інвестицій та участь у спільних проектах, які спрямовані на підвищення конкурентоспроможності туристичного сектору та збереження природних ресурсів.

Слід впроваджувати мотиваційні механізми для підприємців, які працюють у сфері цифрового та зеленого туризму. Податкові пільги, субсидії та підтримка стартапів стимулюють розвиток інноваційних рішень у сфері smart-туризму, екологічних технологій та цифрових сервісів для туристів. Це дозволяє створювати нові робочі місця та сприяє економічному зростанню регіонів, що особливо важливо для відновлення післявоєнних територій.

Не менш важливим є створення системи моніторингу та оцінки ефективності впроваджених рішень. KPI та індикатори ефективності дозволяють оцінити вплив цифрових платформ, штучного інтелекту та екологічних практик на економіку, рівень задоволеності туристів та стан природних територій. Регулярний аналіз даних забезпечує можливість оперативно коригувати стратегії розвитку та адаптувати їх до змінних умов [8].

Завершальним практичним кроком є комплексний підхід до розвитку smart-міст і післявоєнного відновлення. Використання цифрових технологій у містобудуванні, управлінні ресурсами та транспортною інфраструктурою сприяє підвищенню ефективності міського господарства та створює сприятливі умови для розвитку зеленого туризму. Поєднання інноваційних технологій, екологічної стратегії та цифрової освіти формує основу для сталого розвитку України, підвищення її конкурентоспроможності на міжнародній арені та зміцнення соціально-економічної стабільності. Впровадження заохочувальних механізмів для підприємців у сфері цифрового та зеленого туризму є ключовим чинником розвитку інноваційних рішень, спрямованих на підвищення ефективності туристичної галузі та екологічної сталості. Податкові пільги, субсидії та підтримка стартапів не лише стимулюють впровадження цифрових сервісів та екологічних технологій, а й створюють нові робочі місця, сприяють економічному зростанню регіонів і підтримують відновлення післявоєнних територій. Таким чином, розвиток smart-туризму стає не лише економічною, а й соціально-екологічною стратегією, що забезпечує стійкий прогрес і підвищення конкурентоспроможності країни [9].

Штучний інтелект стає ключовим фактором розвитку цифрового зеленого туризму, сприяючи ефективнішому плануванню туристичних маршрутів, оптимізації ресурсів та підвищенню екологічної стійкості туристичних послуг. Завдяки аналітиці даних і персоналізованим сервісам ШІ дозволяє туристам отримувати індивідуальні рекомендації, сприяє

популяризації екологічних ініціатив і зменшенню негативного впливу туризму на природу. Інтеграція ШІ у сферу зеленого туризму стимулює інноваційні моделі управління, розвиток «smart-туризму» та формування цифрової платформи для сталого розвитку туристичної галузі. Загалом, застосування штучного інтелекту підвищує ефективність, доступність та екологічну безпеку туризму, створюючи умови для збалансованого розвитку туристичних регіонів і підвищення якості туристичного досвіду.

Штучний інтелект виступає одним із ключових чинників трансформації цифрового зеленого туризму, поєднуючи технологічні інновації з принципами сталого розвитку та збереження культурної спадщини. Його впровадження сприяє оптимізації туристичних потоків, зменшенню екологічного навантаження, підвищенню енергоефективності туристичних об'єктів і розвитку персоналізованих цифрових сервісів для мандрівників. Водночас ШІ змінює культурні практики туризму, формуючи нові моделі споживання туристичного досвіду, цифрові форми взаємодії з локальними спільнотами та інноваційні способи репрезентації нематеріальної культурної спадщини.

Цифровий зелений туризм під впливом ШІ переходить від масових стандартизованих практик до більш усвідомлених, екологічно відповідальних і культурно чутливих форматів подорожей. Інтелектуальні рекомендаційні системи, віртуальні та доповнені середовища, аналітика великих даних сприяють популяризації локальних традицій, розвитку креативного потенціалу регіонів і посиленню міжкультурного діалогу. Водночас актуалізуються етичні, соціокультурні та ціннісні виклики, пов'язані з цифровою нерівністю, збереженням автентичності культури та відповідальним використанням даних.

Таким чином, вплив штучного інтелекту на цифровий зелений туризм має комплексний характер і потребує філософського, міждисциплінарного осмислення. Ефективна інтеграція ШІ в туристичну сферу можлива за умови поєднання технологічного прогресу з гуманістичними цінностями, екологічною відповідальністю та підтримкою культурного різноманіття, що особливо важливо для стратегій сталого розвитку сучасних суспільств.

Список використаних джерел:

1. Buhalis D., Mariani M. (2019). Smart tourism: Foundations and developments. *Journal of Tourism Management*. 75. Pp. 3–14.
2. Gretzel U., Sigala M., Xiang Z., Koo C. Smart tourism: foundations and developments. *Electronic Markets*. 2015. 25 (3). Pp. 179–188.
3. Тесленко Т. В. Філософія інформаційно-цифрової економіки : монографія. Київ : Вид-во «Каравела», 2024. 360 с.

4. Nassar Z. A., Ali S. W. Enhancing urban resilience and digital tourism through smart digital solutions. *Journal of Kufa Studies Center*. 2025. 1(77(B)). Pp. 361–380.
5. Zhou L., Liu X., Wang Y. Digital Tourism and Smart Development: State-of-the-Art Review. *Sustainability*. 2024. 16 (23). 10382.
6. Sigala M., colleagues. The role of technology in enhancing the tourism experience in smart destinations: A meta-analysis. *Journal of Destination Marketing & Management*. 2023. 30. 100817.
7. Danileț A. M., Chifan D. A. Smart tourism: Developing new business architectures in the digital society. *Revista De Turism – Studii și cercetări în Turism*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.4316/rdt.36.100>.
8. Anica-Popa L.-E., Petrică (Papuc) I.-M., Caraiani C., Lungu C.-I. Smart tourism economics: Introducing a technology-driven competitive advantages framework. *Journal of Business Economics and Management*. 2025. 26 (2). 465–487. DOI: <https://doi.org/10.3846/jbem.2025.23733>.
9. Meladze M., Gvaramadze A., Bestaeva S. Digital services in Georgian tourism – the basis of smart tourism. *European Scientific Journal, ESJ*. 2024. 20 (37), 90. DOI: <https://doi.org/10.19044/esj.2024.v20n37p90>.

УДК 338.48:502

ФУРМАНОВА ОЛЕНА,

здобувач PhD спеціальності 033 «Філософія»,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету
E-mail: vitalina2006@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-8089-0493>

**ФЕНОМЕН ЕКОТУРИЗМУ ЯК НОВА ПАРАДИГМА
ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ, ПРИРОДИ Й СУСПІЛЬСТВА
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ:
ФІЛОСОФСЬКО-ІННОВАЦІЙНИЙ ВИМІР**

У контексті глобальних трансформацій ХХІ століття, зумовлених кліматичними змінами, цифровізацією, урбанізацією, пандемічними та військовими викликами, феномен екотуризму постає не лише як окремий сегмент туристичної індустрії, а як нова філософсько-світоглядна парадигма взаємодії людини, природи й суспільства. Актуальність екотуризму визначається необхідністю переосмислення антропоцентричної моделі розвитку та переходу до екоцентричного й гуманістично орієнтованого підходу, у якому природа розглядається не як ресурс експлуатації, а як співбуттєвий

партнер людської цивілізації. Екотуризм у філософському вимірі репрезентує нову форму екологічної свідомості, що поєднує етику відповідальності, аксіологію сталого розвитку та ідеї глобальної солідарності. Він постає як простір формування екологічних цінностей, у межах якого відбувається гармонізація відносин між економічними інтересами, соціальними потребами та природними обмеженнями. У цьому сенсі екотуризм є інноваційною соціокультурною практикою, здатною трансформувати стиль життя, моделі споживання та поведінкові стратегії сучасної людини [1].

Концептуалізація екотуризму ґрунтується на міждисциплінарному синтезі філософії, екології, економіки, культурології та цифрових технологій. Як інноваційний феномен, екотуризм інтегрує принципи «зеленої економіки», екологічної етики, циркулярності та смарт-управління територіями. Він формує нову логіку розвитку туристичних дестинацій, орієнтовану на збереження біорізноманіття, підтримку локальних громад та розвиток креативного потенціалу особистості. Таким чином, екотуризм виступає механізмом соціальних інновацій, що сприяє децентралізації розвитку, зменшенню екологічних ризиків і посиленню культурної ідентичності регіонів. В умовах глобалізації та цифрової трансформації екотуризм набуває нових форм завдяки використанню цифрових платформ, штучного інтелекту, геоінформаційних систем та «розумних» екосистем управління. Це дозволяє поєднати інноваційні технології з принципами екологічної відповідальності, забезпечуючи баланс між доступністю туристичних послуг і збереженням природного середовища. У філософському сенсі йдеться про перехід до постіндустріальної моделі взаємодії з природою, у якій технології стають не інструментом домінування, а засобом коеволюції людини та біосфери. Особливої значущості феномен екотуризму набуває для країн, що перебувають у стані соціально-економічних та посткризових трансформацій, зокрема України. У цьому контексті екотуризм може розглядатися як стратегічний інструмент відновлення територій, формування екологічно орієнтованої економіки та відродження довіри між людиною, суспільством і природою. Він сприяє розвитку локальних ініціатив, екологічної освіти та нової культури відповідального співбуття, що відповідає викликам глобальної нестабільності. Отже, екотуризм як філософсько-інноваційний феномен є не лише відповіддю на екологічні та соціальні кризи сучасності, а й новою парадигмою цивілізаційного розвитку. Він уособлює перехід від логіки споживання до логіки співвідповідальності, від утилітарного ставлення до природи – до ціннісного й екзистенційного співіснування. У цьому вимірі екотуризм постає як важливий чинник формування сталого майбутнього, де гармонія людини, природи й суспільства набуває не декларативного, а практично втіленого змісту [2].

Феномен екотуризму – це багатовимірне соціокультурне, економічне та філософське явище сучасності, що сформувалося як відповідь на глобальні екологічні виклики, кризи споживацької цивілізації та переосмислення взаємин людини і природи. У філософському вимірі екотуризм постає як форма екологічної свідомості та екологічної етики. Він ґрунтується на ідеях гармонії, відповідальності, коеволюції людини й природи, відмови від антропоцентризму на користь екоцентричного та біоцентричного світогляду. Подорож у межах екотуризму стає не лише переміщенням у просторі, а й актом пізнання, саморефлексії та формування ціннісних орієнтацій. У соціокультурному аспекті феномен екотуризму пов'язаний із зростанням попиту на автентичність, локальну культуру, традиційні форми господарювання та нематеріальну спадщину. Екотуризм сприяє міжкультурному діалогу, збереженню ідентичності місцевих громад та відновленню зв'язку людини з природним і культурним середовищем. В економічному вимірі екотуризм розглядається як інструмент сталого розвитку територій. Він створює альтернативні моделі економічного зростання, орієнтовані не на максимізацію прибутку, а на довгострокову екологічну й соціальну ефективність. Особливе значення має розвиток зеленого сільського туризму, локального підприємництва, соціальних інновацій та екологічно відповідального бізнесу. У контексті цифровізації та штучного інтелекту феномен екотуризму набуває нових форм: цифрові платформи, смарт-технології, BIG DATA та ШІ використовуються для управління туристичними потоками, мінімізації антропогенного навантаження, персоналізації екодосвіду та екологічного моніторингу. Це сприяє трансформації екотуризму в елемент smart-та green-економіки. Для України, особливо в умовах війни та післявоєнного відновлення, екотуризм виступає не лише економічним ресурсом, а й гуманітарним і ціннісним феноменом. Він може стати чинником відновлення природних територій, психологічної реабілітації суспільства, розвитку громад і формування екологічно орієнтованої моделі майбутнього. Отже, феномен екотуризму є інтегративним явищем, що поєднує екологію, філософію, культуру, економіку та цифрові технології, формуючи нову парадигму взаємодії людини, природи й суспільства в умовах глобальних трансформацій [3].

Екотуризм у сучасних умовах глобальних трансформацій постає не лише як специфічний сегмент туристичної індустрії, а як складний соціокультурний і філософський феномен, що відображає зміну парадигми взаємодії людини, природи й суспільства. Його проблематика формується на перетині екологічної кризи, цивілізаційних викликів глобалізації, цифровізації та зростання цінності сталого розвитку. Передусім актуалізується проблема антропоцентризму, який тривалий час визначав логіку економічного

зростання та експлуатації природних ресурсів. Екотуризм прагне подолати цю модель, однак на практиці часто відтворює її у завуальованих формах, перетворюючи природні ландшафти на комерціалізовані простори споживання. Це породжує внутрішню суперечність між декларацією екологічної відповідальності та реальною туристичною практикою. Суттєвою є також проблема автентичності природного й культурного середовища. Зростання попиту на «екологічно чисті» DESTИНАЦІЇ нерідко спричиняє деградацію екосистем, втрату локальної ідентичності та трансформацію традиційних культур під впливом туристичних очікувань. У цьому контексті екотуризм постає як простір напруги між збереженням і комерціалізацією. Окремий вимір становить етико-філософська проблематика, що пов'язана з відповідальністю людини перед природою та майбутніми поколіннями. Екотуризм апелює до цінностей екологічної етики, глибинної екології та принципу відповідальності, однак ефективність їх реалізації залежить від рівня екологічної свідомості туристів, бізнесу та державних інституцій. Відтак виникає проблема екологічної освіти та формування нових ціннісних орієнтацій у цифровому та глобалізованому суспільстві. Важливою є соціальна проблематика екотуризму, зокрема питання справедливого розподілу вигод між місцевими громадами, державою та туристичними корпораціями. У багатьох випадках екотуризм декларується як інструмент розвитку територій, однак фактично поглиблює соціальну нерівність, маргіналізує місцеve населення та обмежує його участь у прийнятті рішень [4].

Екотуризм у сучасних умовах глобальних трансформацій доцільно розглядати значно ширше, ніж окремих напрям туристичної діяльності. Він постає як багатовимірний соціокультурний і філософський феномен, у якому відображається глибинна зміна способів мислення, ціннісних орієнтацій і моделей взаємодії людини, природи та суспільства. Передусім екотуризм є відповіддю на цивілізаційні виклики глобалізованого світу – екологічну кризу, кліматичні зміни, виснаження природних ресурсів, урбанізацію та технократизацію способу життя. У цьому контексті він репрезентує перехід від антропоцентричної парадигми, в якій природа розглядалася переважно як ресурс, до екоцентричної та ноосферної логіки, що визнає самоцінність природних екосистем і відповідальність людини за їх збереження. У соціокультурному вимірі екотуризм виступає формою символічної комунікації між людиною та довкіллям. Подорож у природний простір перестає бути лише рекреацією й набуває рис екзистенційного досвіду – самопізнання, відновлення цілісності особистості, переосмислення власного місця у світі. Таким чином, екотуризм сприяє формуванню екологічної свідомості, культури відповідального споживання та нової етики співбуття з природою [6].

З точки зору філософії, екотуризм можна інтерпретувати як прояв постіндустріального та постматеріалістичного зсуву цінностей, коли зростає значущість нематеріальних благ – гармонії, автентичності, сталості, духовного розвитку. Він інтегрує ідеї екологічної філософії, філософії сталого розвитку, біоетики та цифрового гуманізму, поєднуючи традиційні знання локальних спільнот із сучасними технологічними та управлінськими підходами.

В умовах глобальних трансформацій екотуризм також виконує соціальну та аксіологічну функцію, сприяючи збереженню культурної спадщини, підтримці місцевих громад, розвитку солідарності та міжкультурного діалогу. Він стає інструментом не лише економічного розвитку територій, а й відновлення соціальної довіри та екологічної відповідальності, що особливо актуально для суспільств у стані криз і трансформацій. Отже, екотуризм у сучасному світі постає як нова парадигма взаємодії людини, природи й суспільства, у якій туризм трансформується з індустрії споживання у простір ціннісного вибору, етичної дії та філософського осмислення майбутнього цивілізації. Екотуризм у сучасному науковому дискурсі справді постає як міждисциплінарне явище, що формується на перетині філософії, екології, соціології, економіки та культурології. Такий синтез наукових підходів дає змогу розглядати екотуризм не лише як окремих напрям туристичної діяльності, а як нову парадигму взаємодії людини, природи й суспільства в умовах глобальних трансформацій [5].

З філософської точки зору екотуризм відображає зміну антропоцентричної моделі світосприйняття на еко- та ноосферну, в якій людина усвідомлює власну відповідальність за збереження природного й культурного середовища. В екологічному вимірі він спрямований на охорону біорізноманіття, раціональне використання природних ресурсів і формування екологічної свідомості. Соціологічний аспект акцентує увагу на залученні місцевих громад, розвитку соціального капіталу та формуванні нових моделей екологічно відповідальної поведінки. Економічний підхід розглядає екотуризм як інструмент сталого розвитку територій, що поєднує економічну ефективність із соціальною справедливістю та екологічною безпекою. Водночас культурологічний вимір підкреслює роль екотуризму у збереженні нематеріальної культурної спадщини, традицій, локальної ідентичності та діалогу культур у глобалізованому світі. У сукупності ці підходи дозволяють інтерпретувати екотуризм як відповідь на виклики глобалізації, кліматичних змін, цифровізації та кризових процесів сучасності. Він постає не лише практикою подорожей, а й ціннісно-нормативною моделлю, що сприяє гармонізації відносин між людиною, природою та суспільством у контексті переходу до сталого й відповідального розвитку.

Феномен екотуризму як нова парадигма взаємодії людини, природи й суспільства в умовах глобальних трансформацій: філософсько-інноваційний вимір. Екотуризм в умовах глобальних трансформацій виступає не лише як специфічний сегмент туристичної індустрії, а й як складний соціокультурний феномен, який відображає зміни в парадигмі взаємодії людини, природи та суспільства. Це явище постає як важливий інструмент для забезпечення сталого розвитку та гармонійної взаємодії людини з навколишнім середовищем, оскільки передбачає активну участь туристів у збереженні природи та її ресурсів. У цьому контексті екотуризм відкриває нові перспективи для розвитку філософії стійкого розвитку, що базується на екологічних, економічних та соціальних аспектах.

1. Екологічна філософія екотуризму. Основною філософською засадою екотуризму є його етичний вимір, який передбачає глибоке розуміння взаємозалежності людини та природи. У цьому контексті екотуризм можна розглядати як форму екологічної етики, що передбачає не лише збереження природних ресурсів, але й активне їх відновлення через відповідальні туристичні практики. Оскільки глобальні зміни клімату та зниження біорізноманіття є одними з найбільших викликів сучасності, екотуризм виявляється потужним інструментом для підвищення екологічної свідомості як серед туристів, так і серед місцевих спільнот [7].

2. Інноваційний аспект екотуризму. З технологічної точки зору екотуризм сприяє розвитку інновацій, що спрямовані на збереження природних ресурсів та сталий розвиток туристичних об'єктів. Серед таких інновацій можна виділити використання смарт-технологій для моніторингу природних екосистем, збереження енергії та води в туристичних об'єктах, а також розвитку екологічно чистих засобів транспорту для перевезення туристів. Більш того, завдяки використанню великих даних та технологій штучного інтелекту можна оптимізувати туристичні маршрути, знижуючи негативний вплив на довкілля та максимізуючи економічну вигоду від екотуризму.

3. Соціокультурний вимір екотуризму. З соціокультурної точки зору екотуризм є важливим чинником для збереження та популяризації локальних культурних традицій. Взаємодія туристів з місцевими спільнотами дозволяє не лише зберігати культурну спадщину, але й забезпечувати економічну вигоду для місцевих жителів. Цей процес активно сприяє розвитку культурного обміну, розширенню світогляду як туристів, так і приймаючих громад. Оскільки екотуризм стимулює відповідальність за стан навколишнього середовища, він сприяє також і освітній діяльності, популяризації екологічних цінностей серед різних верств населення.

4. Глобальні виклики та роль екотуризму в сталому розвитку. Екотуризм є важливим інструментом для реалізації цілей сталого розвитку, таких як збереження біорізноманіття, запобігання змінам клімату та зменшення соціальних і економічних нерівностей. В умовах глобальних трансформацій, таких як зміни клімату та масова урбанізація, екотуризм здатний стати не лише каталізатором екологічної свідомості, але й рушійною силою для сталого економічного розвитку, зокрема через створення нових робочих місць у екологічно чистих секторах економіки.

5. Інтеграція філософії та технологій. У майбутньому екотуризм стане важливою частиною синергії між природними і технологічними системами. Використання інноваційних технологій для збереження природних ресурсів та водночас забезпечення комфортного відпочинку туристів відкриває нові перспективи для гармонійного розвитку людства і природи. Впровадження нових технологій, таких як еко-дизайн, відновлювальні джерела енергії, ефективне управління природними ресурсами, дозволить знизити екологічний слід туризму та підвищити ефективність його розвитку.

Список використаних джерел:

1. Фурманова О. Історичні коріння та етапи розвитку зеленого менеджменту: огляд теорій та концепцій. *Молода наука-2024* : збірник наукових праць студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених : у 5 т. / Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. Т. 5. С. 426–427.

2. Фурманова О. Зелений менеджмент як чинник забезпечення сталого розвитку культурної спадщини Запорізького краю. *Теоретичні та праксеологічні аспекти реалізації психолого-педагогічних наукових досліджень в умовах воєнного стану* : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 17 квітня 2024 року). Київ : ТОВ «Твори», 2024. С. 181–184.

3. Фурманова О. В. Зелений менеджмент як чинник забезпечення сталого розвитку та збереження культурної спадщини запорізького краю. *Теоретичні та праксеологічні аспекти реалізації психолого-педагогічних наукових досліджень в умовах воєнного стану* : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 17 квітня 2024 року). Київ : ТОВ «Твори», 2024. С. 181–184. URL: <https://zenodo.org/records/13627536>

4. Фурманова О. Філософія зеленого туризму як своєрідна філософія життя, що змінює світ навколо нас. *Theory and Practice: Problems and Prospects* : International Scientific-Practical Conference: Book of Abstracts, 14th–15th of May, 2024. Virtual Conference. С. 75. URL: http://dspace.lsu.lt/bitstream/handle/123456789/120/TEZ%2024%2005%2013%20konferencija%20_galutinis%20maketas%2008%2008-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y; <http://dspace.lsu.lt/handle/123456789/120>

5. Фурманова О. В. Феномен цифрового екотуризму в контексті постінформаційного суспільства: соціально-філософський аналіз. *Комунікаційний простір*

постінформаційного суспільства: гуманітаристика перед викликами воєнного часу : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 22 травня 2025 року) / за ред. У. В. Жорнокуй і О. П. Кивлюк. Київ : НУБіП України, 2024. С. 258–259.

6. Рижова І. С., Сутність і зміст дизайну. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2012. Випуск 51. С. 206–216.

7. Рижова І. С. Наукові основи дизайну. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. Вип. 62. С. 109–122.